

શ્રી યશોવિજયજી

જ્ઞેન ગ્રંથમાળા

દાદાસાહેબ, ભાવનગર.

ફોન : ૦૨૭૮-૨૪૨૫૩૨૨

૩૦૦૪૮૪૬

૪૦૨૨.

ય શબ્દકોશ

સંપાદક

ભરતરામ ભાનુસુખરામ મહેતા

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ

અમદાવાદ-૧૪

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ અંથાવલિ પુ. ૧૪૪

દેશ્ય શબ્દકૌશ

સંપાદક

ભરતરામ ભાનુસુખરામ મહેતા

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ

અમદાવાદ-૧૪

પ્રકાશક
રામલાલ ડાહ્યાભાઈ પરીખ
ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ-૧૪

મુદ્રક
જીવણજી ડાહ્યાભાઈ દેસાઈ
નવજીવન મુદ્રણાલય, અમદાવાદ-૧૪

© ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ-૧૪

આવૃત્તિ ૧, પ્રત ૫૦૦

પ્રકાશકનું નિવેદન

શ્રી ભરતરામ ભાનુમુખરામ મહેતા એક વાર ‘દેશ્ય શબ્દકોષ’ની હસ્ત પ્રત લઈને વિદ્યાપીઠમાં આવ્યા. એમની પાસે હાથકાગળ ઉદ્યોગને લગતી પણ એક હસ્તપ્રત ત્યારે હતી. આ બંને હસ્તપ્રતો તૈયાર કર્યાં થંભ્યા સમય વીતી ગયો હતો. વચગાળામાં વિદ્યાક્રીય ક્ષેત્રે સંશોધનપ્રવૃત્તિઓએ થંભ્યા વેગ પકડ્યો, ભાષાશાસ્ત્રના પ્રદેશમાં પણ વ્યાપક અને ગંડાણવાળાં સંશોધનો ખૂબ થયાં છે. આ બધાંનો લાભ આ ‘દેશ્ય શબ્દકોષ’ને મળ્યો હોત તો સારું એવી લાગણી થઈ. પરંતુ બીજો વિચાર એમ આવ્યો કે શ્રી મહેતાએ કદ વેડીને જે કંઈ તૈયાર કર્યું છે તે પ્રગટ થાય તો સારી વાત છે. એ પોતે તો હવે આ કોશનું પુનરીક્ષણ કરી શકે તેવું સ્વાસ્થ્ય પણ ધરાવતા નથી. કોશમાં અને ભાષામાં જેમને રસ હશે તેમને માટે આ સામગ્રી ઠીક ઠીક ઉપયોગી થશે એવી આશાથી કોશને “વિદ્યાપીઠ” દ્વંભાસિકમાં હપતે હપતે છાપવાનું વિચાર્યું. તે પછી આજે આ નાનકડી પુસ્તિકાના સ્વરૂપમાં વાચકો પાસે તે મૂકીએ છીએ. અહીંયાં જે છે તે શ્રી મહેતાનો જ પુરુષાર્થ છે.

આશુ છે કે આ પુસ્તિકા ઉપયોગી નીવડશે.

૮ ૧-૬૫

આમુખ

ઈ.સ. ૧૯૨૩ માં The Modern Gujarati-English dictionary મારા પિતા સ્વ. બાનુસુખરામ મહેતા અને હું ભેગા મળીને તૈયાર કરતા હતા. તે વખતે મને બે મુદ્દાઓ સૂઝ્યા હતા.

એક તો અખિલ ભારતની નજરે આપણા મૂળાક્ષરોનો વિકાસ દર્શાવવાનો. તે કામ ૧૯૨૯ સુધીમાં થયું તેટલું મેં કર્યું. પણ ૧૯૨૯ માં ગોંડળના તે વખતના મહારાજ ભગવતસિંહજીએ મને બોલાવ્યો, તે વખતે મારી એ બાબતની હસ્ત-લિખિત પ્રત મેં તેમને બતાવી. તેઓ એ ભેઈ ખુશ થયા અને ભગવદ્ગોમંડળ શબ્દકોષ માટે તેમાંના મૂળાક્ષરો આપવા તેમણે મને કહ્યું. પણ વ્યાવહારિક રીતે એ બને એમ નહોતું, એટલે મેં ના પાડી. હાલ એ હસ્તલિખિત પ્રત મારી પાસે મોબાઈલ છે. અને ઘણા નિષ્ણાતોએ એ ભેઈ મને અભિનંદન આપ્યાં છે.

બીજું, દેશ શબ્દો ભેગા કરવાનો વિચાર મેં કર્યો. વ્યુત્પત્તિની નજરે મને આ સમસ્યા ખૂંચતી હતી. ખાસ કરીને સૌરાષ્ટ્રમાં કેટલાક શબ્દો આગવા અને વિશિષ્ટ હોય છે. રાંદેવું, રાંદો, વાળુ, સોંટલ, માંડ, આંખવું, વાળંદ, મોવાળો, મીંદડી વગેરે શબ્દોની વ્યુત્પત્તિ સંસ્કૃતમાંથી બતાવી શકાય એમ નથી; છતાં કેટલાક મહાશયો તેવી વ્યુત્પત્તિ બતાવવાનો આગ્રહ રાખે છે. વળી ગુજરાતમાં પણ સંખ્યાબંધ દેશ અથવા તળપદા શબ્દો પ્રચારમાં છે. આમ જોટલા બને તેટલા શબ્દોનો કોષ મેં તૈયાર કરવા માંડ્યો.

* * *

બાષાના વિકાસની નજરે સ્વ. કેશવ હર્ષદ ધ્રુવે ચીંધેલા ત્રણ તખ્તકા નોંધપાત્ર છે :

(૧) ઈસુની અગિયારમી સદીથી ચૌદમી સદી સુધીનો પહેલો તખ્તકો. એને અપભ્રંશનો કે ભૂની ગુજરાતીનો યુગ કહી શકાય;

(૨) ઈસુની પંદરમીથી સત્તરમી સદીનો બીજો તખ્તકો. એને મધ્ય ગુજરાતીનો યુગ કહી શકાય;

(૩) ઈસુની સત્તરમી સદીથી આગળ સુધીનો ત્રીજો તખ્તકો. એને આધુનિક કે નવી ગુજરાતીનો યુગ કહી શકાય.

તેઓ સંસ્કૃતમાંથી દેશ શબ્દો વ્યુત્પન્ન થતા હોવાની હિમાયત કરે છે તેમને સ્વ. કૃષ્ણલાલ મોહનલાલ ઝવેરીનું મંતવ્ય યાદ કરાવવાની જરૂર રહે છે. તેઓ કહી ગયા છે કે “ નીચેના શબ્દો દેશી અથવા દેશ્ય શબ્દો છે. એટલે કે તેઓ સંસ્કૃતમાંથી ઊતરી આવેલા નથી, પણ દેશમાં પ્રચલિત હતા. આવા શબ્દોની લાંબી યાદી હેમચંદ્રે પોતાના ‘દેશીનામમાળા’ નામના પુસ્તકમાં આપેલી છે.” એવા દેશ્ય શબ્દો બોલ્લ, રોડું, ઝાંખરું, દાથરી, ખોળિયું, ખાબડું, ડોખરું, ખાચકો વગેરે છે.

વળી તેવા મહારાષ્ટ્રી સંસ્કૃતમાંથી દેશ્ય શબ્દ વ્યુત્પન્ન થયેલા માનતા હોય તો તેમણે વચગાળાના પ્રાકૃત, અપભ્રંશ, મધ્ય ગુજરાતી તથા આધુનિક ગુજરાતી જેવાં સોપાન બતાવવાં જોઈએ. દા. ત. (૧) દ્વિષદ્રમ્, દ્વિષદ્, દ્વિષદ્દું, દાહઉદ, દાહોદ (૨) અણ્ડકમ્, અણ્ડઅં, અણ્ડઉ, ઈઉ, ઈડું, (૩) વાણ્ણિકઃ, વાણ્ણિઓ, વાણ્ણિક, વાણ્ણિઃ, વાણ્ણિયો (૪) શ્વસુરકઃ, સસુરઓ, સસુરક, સસરક, સસરો, સાસરો (૫) પરીક્ષઃ, પરિક્ષો, પરિક્ષુ, પરીખ, અથવા પારેખ.

ઉપર પ્રમાણે મેં મને સૂચ્યું તેમ લખ્યું છે; મેં ૧૫૪૧ દેશ્ય શબ્દો આપ્યા છે. તે પૈકી કેટલાક શબ્દો શબ્દાર્થભેદની નજરે એને એ હોવાનું મારા વાચક-વર્ગને માલૂમ પડે તો નવાઈ નહિ. પરંતુ મેં ક્યા ક્યા આધારે મારા શબ્દો ભેગા કર્યા છે તે હું ન જણાવું તે ઠીક ન ગણાય.

પાલી પરત્વે ગાદગર વિલ્હેલ્મ કૃત Pali Literature Language પ્રાકૃત માટે રોડ, ડૉ. હરગોવિંદદાસ ત્રિકમદાસ કૃત પાર્શ્વ-સદ-મહાજ્ઞો; અપભ્રંશ માટે હેમચંદ્ર કૃત દેશી નામમાળા તથા અપભ્રંશ વ્યાકરણ; સી. ડી. દલાલ કૃત પ્રાચીન ગુજર કાવ્ય સંગ્રહ, સાર્થ ગુજરાતી નેહણીકોશ વગેરે ગ્રંથોનો ઉપયોગ કરી મેં મારો શબ્દકોષ તૈયાર કર્યો છે.

મારા શબ્દકોષને અપનાવી અંગત રસ લઈ તેને “વિદ્યાપીઠ” દ્વેમાસિકમાં સ્થાન આપી અંતે તેને પુસ્તકાકારે પ્રસિદ્ધ કર્યા બદલ તંત્રી શ્રી. મોહનભાઈ પટેલનો આભાર ન માનું તો હું નગણો ગણાઈ, આશા છે કે ગુજર જનતા મારા પ્રયત્નને અપનાવી મને સાક્ષ્યનો લાભ આપશે. તથાસ્તુ ।

૭૧ મો જન્મદિન, ૨૩-૭-૧૯૬૪ }
આનંદપુરા. વડોદરા

ભરતરામ બાનુમુખરામ મહેતા

અ

અખુટ્ટુ: અખૂટ
 અગગલ: આગળ (=હવે પછી)
 અગગહસિયા: અઘરણી
 અગ્ધાડગ: અઘાડો; અઘેડી; અંઘેડી
 અઝ્ઝોડિઅ: અઝોડો
 અડવડસુ: અડવડવું (=લથડવું)
 અડુ: અટકવું
 અડુ: અડકાવવું (=વાસવું)
 અડુ: અડવું (=આડું આવવું)
 અડુ: આડ ('આડકથા'માં)
 અસુક્ષ્મ: અસુખ (=ઈર્ષ્યા)
 અસુક્ષ્મ: અસુષ્ટિયું (=છણકો)
 અત્યક્ષ્ઠ: અત્યાક (=થાકે નહીં એવું)
 અત્યગ્ધ: અથાગ (=અગાધ)

અપ્પ: આપો(=પિતા; વૃદ્ધ
 માસુસ; વડીલ)
 અયાલી: હેલી
 અલગગ: આળ (=તહોમત)
 અલમલ: અલાયો; માતેલો, હરાયો
 (સાંઢ)
 અલિઆ: અલી (=સખી)
 અલિઆ: અલી ! (સ્ત્રીવાચક
 સંબોધન) [સંબોધન)
 અલ્લય: અલ્યા ! (પુરુષવાચક
 અવઅચ્છ: ઉચ્છણુ (=ઓઢણું)
 અવડઅ: ઓડું(=ખેતરનો ચાડિયો)
 અવડઅ: ઓડું (=પૂતળું; રમકડું)
 અવડા: ઓડ (=બોચી)
 અવાલુઆ: અવાળુ

અં

અંકિઅ: અંક (=પ્રાથ; આલિગન)
 અંગોહલિ: અંગોળ

અંજસિઆ: આંજસિયું(એક ગાડ)
 અંબિલિયા: આંબલી (=આમલી)

આ

આઉટ્ટિ: ઊંટું (=સાડત્રણ ગણું)
 આમોડ: અંબોડો

આરોગગ: આરોગવું
 આલંબ: અળંબો(=બિલાડીનો ટોપ)

૭

આસય : આસ ('આસપાસ'માં)   આહત : આહતરવું [=સડકા સાથે
આસંધા : આસંગો (= હોય; ખાવું (પ્રવાહી કે અર્ધપ્રવાહી))]
આસક્તિ)

ઘ

ઘ

ઘસ : ઘસ

ઉ

ઉઅટ્ટી : ઓટી

ઉઅરી : ઓરી (રોગ)

ઉક્કરડી : ઉકરડી (એક મહિના
દેવના)

ઉક્કરડી : ઉકરડી (=નાનાં ઉકરડો)

ઉક્કરડી : ઉકરડી (=વિવાહના સમય-
માં ક્યારોપૂંજે નાખવા માટેની
જગ્યા)

ઉક્કેલાવિય : ઉકેલવું

ઉક્કેલાવિય : ઉકેલવું

ઉક્કોડા : ઉકોડો (=વરસૂંદ; વર્ષાસન)

ઉક્કોલ : ઉકાળો (=કઢાળો; સંતાપ)

ઉકખણ : ઓખણવું (=ખાંડવું)

ઉઘાઅ : ઓઘો (=ગંજી)

ઉઘાઅ : ઓઘો (=ગોટો)

ઉઘાઅ : ઓઘો (=જમણું જમ-
નારાઓનો મોટો સમૂહ)

ઉચ્ચાટ : ઉચાટ (=ફિકર; અધીરાઈ)

ઉચ્છ : ઓછું

ઉચ્છુચ્છુ : ઉછાંછળું

ઉજજગિગર : ઉજગરો

ઉજજડ : ઉજડ (=પાયમાલી)

ઉજઝમણ : ઉજવું (=ટોડી જવું)

ઉડિટ : અડટ

ઉડુ : ઓડ (જનિ)

ઉડુસ : ઉડાસ

ઉત્તાવલ : ઉતાવળ

ઉત્તિરિવિરિ : ઉતરડ

ઉત્થલિઅ : ઊથલ (=અસ્થિર)

ઉત્થલપત્થલા : ઊથલપાથલ

ઉત્થલા : ઊથલો

ઉદ્દેહી : ઉદેઈ

ઉદ્ધિ : ઊંધ

ઉધ્યંધલિય : ધૂંધ (=ઝાંખ)

ઉધ્ધુણ : ઉકણવું (=ફૂલવું; વધવું)

ઉમ્મારિય : ઉમારિયું

ઉલ્લી: ઊલ (=જીભ ઉપરની છારી)   ઉંડ: ઊંડું
 ઉલ્લી: ઓલો (=નાનો ચૂલો)   ઉંડલ: ઉઢાણું (=ઉઢેણું)
 ઉવડુ: ઓડ (=ઓચી)   ઉંડલ: ઊંડળ (=બાથ)

ઊ

ઊસઝા: ઊચીસું

ઋ લૃ

ૠ લૃ

એ

ઐ

ઓ

ઓકિકઝા: ઓક (=ઊલટી)	ઓલગઝા: ઓળગ (=આશિષ)
ઓજઝ: ઓઝટ [=અડક્ટ (ભૂત-પ્રેતની)]	ઓલગઝા: ઓળગ (=સેવાચાકરી કરવી તે)
ઓજઝ: ઓઝટ (=ઝપટ)	ઓલગઝા: ઓળગ (=આંટાફેરા મારવા તે)
ઓજઝ: ઓઝો (=કુંભાર)	ઓલગઝા: ઓળગ (=દેવને સંતોષવા તેના સ્થાનકે જઈ આવવું તે)
ઓજઝરી: હોજરી	ઓલી: ઓળ (=વર્ગ)
ઓડડણ: ઓઢણું	ઓલી: ઓળ (=શેરી)
ઓત્થઝ: ઓઠું (=ઝાંખું)	ઓલી: ઓળ (=હાર)
ઓત્થઝ: ઓઠું (=ભોંઠું)	ઓલ્લી: ઊલ (=જીભ ઉપરની છારી)
ઓત્થરિકઝા: ઓથાર (=ભયંકર સ્વપ્ન)	
ઓપ્પ: ઓપ (=ચળકાટ)	
ઓર: ઓર (=નિરાળું; વિચિત્ર)	

ઓસ : ઓસ (=ઝાકળ)

ઓસરિયા : ઓસરી

ઓહટ્ટ : ઓટ (=પડતી)

ઓહટ્ટ : ઓટ (=વળતું; પરત)

ઓહરિસ : ઓરસિયો

ક

કઈલ્લમઈલ્લ : સ્વચ્છંદ્યારી બેલ

કઈવિયા : પિકદાની

કઉડ : કકુદ

કઉલ : છાગ

કઓ : કાળે, વાસ્તે, નિમિત્તે

કકમ : કાકમ (=ગોળની કે મહુડાંની રસી)

કકિડ : કાકીડો

કચરા : કાચલી (=થાકની સુકવણી)

કચટ્ટી : કાછડી

કચ્છર : કચરું (=કાદવ)

કચ્છર : કચરું (=ચણતરની માટી)

કચ્છર : કચરું (=દેશનો ઉતાર;

ખરાબમાં ખરાબ માણસ)

કચ્છોટી : કછોટી (=લંગોટી)

કજજવ : કાજે (=પૂંજે)

કટાર : કટાર; કટારી

કટ્ટોરગ : કટોરી (=વાડકી)

કડઈઆ : કડિયો

કડચ્છુ : કડછી

કડા : કડી (=આંકડી)

કઢિઆ : કઢી

કણ્ણાઆસ : કનોચાં (=કાનની ગૂટો)

કન્ના : કૂકો

કપ્પરિઆ : કાપણું

કમિહઆ : ગામી (=માળી)

કરકટી : કરકટી (=કાઠડી)

કરટ : કારોડો (=કાટ્ટી; કાચટિયો)

કરટ્ટ : કારટું (=મરનારના અગિયારમા દિવસે કરાતી ક્રિયા કે અપાતું જમાણું)

કલ્લવિઆ : કાલવણું

કલ્લાલ : કલાલ (=દુકાનદાર)

કલ્લોડી : કલોડી (=નાની ગાય; વાછડી)

કવડિઆ : કોડી (=૨૦ની સંજા)

કવડિઆ : કોડી (=શંખલી)

કવડિઆ : કોડી (=હલકું ચલણ)

કવલ્લિ : કાઈલ (શિરડીનો રસ કાઢવા માટેની મોટી કઢાઈ)

કંકસી: કાંગસી
 •કંકસી: કાંસકી
 કંઝણી: વલ્લી-વિશેષ
 કંચિ, કંચી: કટિમેખલા
 કંછુલ્લી: કંઠાભરણ; હાર
 કંટાલી: કંટાળી (=હાથિયો થોર)
 કંટિયા: વનસ્પતિ-વિશેષ
 કંટી: પર્વત પાસેની ભૂમિ; કંડિકા
 કંટોલ: કંટોલું (=કંકોડું)
 કંઠ: અંચલ
 કંઠ: કાંઠો (=કિનારો)
 કંઠ: સમીપ
 કંઠ: સીમા; મર્યાદા
 કંઠે: સુવર
 કંઠમલ્લ: ઠાઠડી; વાહન
 કંડ: દુર્ભાગ; વિપન્ન
 કંડ: ફીણ
 કંડૂર: બગલો
 કંજુ: કામદેવ
 કંદ: આચ્છાદન; સ્તરણ
 કંદ: દૃઢ; મજબૂત
 કંદ: મત્ત; ઉન્મત્ત
 કંદલ: કપાલ
 કંદી: મૂળો (ખાવાનું ચાક)
 કંદોદૃ: નીલકમલ

કંધાર: ગ્રીવાનો પાછલો ભાગ
 કંચડ: પથિક; મુસાફર
 કારિમ: કારમું (=અદ્ભુત)
 કારિલ્લી: કારેલી (કારેલાંનો વેલો)
 કારેલ્લય: કારેલું
 કાવડિઆ: કાવડિયો (=કાવડ ઊંચકનારો)
 કાવલિઆ: કાવરું (=ખાવરું)
 કાલલ: કાવડું (=કગારું)
 કાલલ: કાવડું (નાજીક અને શોભીતું
 છતાં તકલાદી)
 કાલ્લી: કલેડી
 કાહાર: કહાર (=ભોઈ)
 કાહાર: કાહર (=કાવડિયો)
 કીર: કીર (=પોપટ)
 કુક્કુસ: કુશકા
 કુત્ત: કુતો (=કૂતરો-કૂતરી)
 કુત્તા: કૂતરું
 કુબ્બડ: કૂબડું (=કદરૂપું)
 કુરુચિલ્લ: કરચલો
 કુરુડ: કરડું (=આકરું)
 કુરુડ: કરડું (=નિર્દય)
 કુલ્લ: કૂલો (=ઢગરું)
 કુલ્લડ: કૂલડી (=ચડવો)
 કુલ્લુરી: કુલેર (ખાવાની ચીજ)
 કુલ્લી: કૂલી (=કોણી)

કુંકણ: કૂંકણી (=કોંકણનું)
 કુંકણ: કૂંકણો (સુરત તરફની એક
 રાનીપરજનો માણસ)
 કેર: કેરું (=નું કે તણું — છઠ્ઠી
 વિભક્તિનો પ્રત્યય)
 કોઈલા: કોયલો (=અંગારો)
 કોઈલા: કોયલો (=કોલસો)
 કોટ: કોટ (=કિલ્લાની દીવાલ)
 કોટ: કોટ (=વંડો)
 કોટ: કોટ (=શત્રુ ભેદી ન શકે
 એવી વ્યૂહરચના)
 કોટ્ટા: કોટ (=ગળું; ડોક)
 કોડિઆ: કોડી (કૂડવાળું; પાપી)

કોડિઆ: કોડિયું
 કોડુ: કોડ (=મનોભાવ)
 કોથલ: કોથળી (=૧,૦૦૦ની સંજ્ઞા)
 કોથલ: કોથળી (=અંડકોપ)
 કોથલ: કોથળી (=થેલી)
 કોલિઆ: કરોળિયો
 કોલિઆ: કોળી (=કાળો અથવા
 દયાહીન આદમી)
 કોલિઆ: કોળી (જાત)
 કોલ્લ: કોલસો
 કોલ્હુઆ: કોલુ (=શેરડી પીલવા
 માટેનો સંચો)
 કોલ્હુઆ: કોલું (=શિયાળ)

ખ

ખક્ખરય: ખાખરો(ખાવાની ચીજ)
 ખટ્ટ: ખટ (=ખાટું) ('ખટમધુરું'માં)
 ખટ્ટ: ખાટું (=નારાજ)
 ખટ્ટ: ખાટું (=ખટાશવાળું)
 ખટ્ટ: ખટવવું (=ખટાશ ચડે તેમ
 કરવું)
 ખટ્ટ: ખટાવવું (=ખાટે તેમ કરવું)
 ખટ્ટ: ખટાઈ (=ખાટાપણું)
 ખટ્ટ: ખટાઈ (=ખાટી વસ્તુ)
 ખટ્ટ: ખટાશ (=ખટાઈ)

ખડ: ખડ (=ઘાસ; કડબ)
 ખડ: ખડ (=નીંદામણ)
 ખડક્કી: ખડકી (=ડેલી)
 ખડક્કી: ખડકાં (=ગલી; શેરી)
 ખડિઆ: ખડિયો
 ખડુ: ખડ (=મોટું) ('ખડચંપો'માં)
 ખડુ: ખડ (=મોટું) ('ખડવેવાઈ'માં
 ('ખડવેવાણું'માં)
 ખડુ: ખડ (=મોટું) ['ખડશિંગી
 (ઝાડ)'માં)

ખડુ: ખડ(=મોટું) ('ખડમોસાળ'માં)
 •ખડુ: ખડદું (=ખડબું; પ્રવાહી
 પદાર્થનું જમણું ચોસણું)
 ખડુ: ખડ(=મોટું) ('ખડમાંકડી'માં)
 ખડુ: ખડુ (=વયોવૃદ્ધ)
 ખડુ: ખડુ (=અપંગ)
 ખડુ: ખડુ (=અનુભવી)
 ખડુ: ખડુ (=હોશિયાર)
 ખડા: ખાડો
 ખણસા: ખણસ (=શંકા)
 ખણસા: ખણસ (=અંટસ)
 ખણસા: ખણસ (=આદત)
 ખણસા: ખણસ (=વેરઝેર)
 ખણસા: ખણસ (=હોંસ)
 ખણસા: ખણસ (=કુદરતી હાજત)
 ખત: ખાતર
 ખદ: ખાદું
 ખદ: ખંધા (=ભૂખ)
 ખદ: ખંધા (=ચારંવાર ખાવાની
 વૃત્તિ) [પડવું]
 ખપુસા: ખપૂસવું (=ખંતથી પાછળ
 ખપુસા: ખપૂસવું (=ઝૂડવું; મારવું)
 ખપ્પર: કપરું (=કડક સ્વભાવનું)
 ખપ્પર: કપરું (=અધરું)
 ખપ્પર: ખાપરું (=ભારે પહોંચેલું)

ખપ્પુર: ખપોટી (=રેતીની જાત)
 ખપ્પુર: ખપોટી (=ભીંગડું)
 ખપ્પુર: કપોટી (=પોપડી)
 ખભલિય: ખળભળ (=ઘોંઘાટ)
 ખભલિય: ખળભળ (=ગભરાટ)
 ખભલિય: ખળભળવું (=ખખળવું)
 ખરડિઆ: ખરડિયું(=સૂકવાણું; દુકાળ
 જેવું વર્ષ)
 ખરડિઆ: ખરવડ (=ઝાડની ખાલ
 ઉપરનો સુકાયેલો ભાગ)
 ખરડિઆ: ખરવડ (=ભાત, દૂધ
 વગેરેમાં નીચે દાઝીને વળતું
 ખબડું; ખરેટો)
 ખલ્લ: ખાલી (=ગરીબ; નિર્ધન)
 ખલ્લ: ખાલી (=ઠાણું)
 ખલ્લય: ખલો (=જેડો)
 ખલ્લા: ખાલ (=ચામડી)
 ખલ્લા: ખાલ (=છાલ)
 ખવય: ખભો
 ખવલિઆ: ખવળવું
 ખસ: ખસવું (=સરકવું)
 ખસ: ખસવું (=લપસવું)
 ખસ: ખસવું (=ફરી બેસવું; ખસી
 જવું)

ખસુ: ખસ (રોગ)
 ખંખર: ખાખરી (=રોટલી)
 ખંખર: ખાખરી (=નાનો ખાખરો)
 ખંખર: ખાખર (=તુવેરની સૂકી પાંદડી)
 ખંખર: ખાખર (=ઝાડ)
 ખંખર: ખાખરી (=તમાકુનાં સુકાઈ ગયેલાં પાતરાં; સૂકો)
 ખંખર: ખાખર (=ખાખરો)
 ખંજણ: ખાંજણ (=ભાઠાની જમીન)
 ખંજણ: ખાંજણ (=ખાડી)
 ખાંડી: ગાંડ (=ગુદા)
 ખાંડી: ગાંડ (=બૂધું; બેસણી)
 ખાંડીઆ: ખાંડી (વજન)
 ખાંપણય: ખાંપણ (=કફન)
 ખારિક્ક: ખારેક
 ખાલ: ખાળ (=ખાળવાળી ચોકડી)
 ખાલ: ખાળ (=નીક)
 ખિચ્ચ: ખીચ (=ખીચડી)
 ખિજિજા: ખીજ (=ગુસ્સો; ચીડ)
 ખિજ્જિજા: ખીજ (=ખીજવવા માટેનું નામ)
 ખિલ્લ: ખીલ
 ખુટ્ટ: ખૂટવું (=ઘટવું)
 ખુટ્ટ: ખૂટવું (=પૂરું થવું)

ખુટ્ટ: ખૂટવું (=ખૂટલ થવું)
 ખુરા: ખૂતવું (=કાદવમાં ઊતરી જવું)
 ખુરા: ખૂતવું (=અંદર જઈ ચોંટી જવું)
 ખુલ્લ: ખોલી (=ઓરડી)
 ખુલ્લાસય: ખલાસી
 ખુંટ: ખૂંટી (=ખીંટી)
 ખુંટ: ખૂંટી (=લાકડાની મેખ)
 ખુંટ: ખૂંટી (=અંગરખાની કળી)
 ખુંપા: ખૂંપડો (=ખૂંપડી; મહુડાંનાં પાંદડાંની છત્રી)
 ખેલ: ખેલ (=રજ; ધૂળ)
 ખોડ: ખોડ (=ખોડસું; ઝાડનું જૂનું થઈયું)
 ખોડ: ખોડ (=મોટું લાકડું)
 ખોડ: ખોડવું (=દાટવું; રોપવું)
 ખોડ: ખોડવું (=ભાંગવું)
 ખોડ: ખોડવું (=ખોડું કરવું)
 ખોડ: ખોટું (=લાકડાનો ભારે કકડો)
 ખોડ: ખોટું (=બેવકૂફ; ઢ; મૂઢ)
 ખોલ: ખોયલ (=મોચીનું એક ઓજર)
 ખોલ: ખોળ (=શોધ; તપાસ)
 ખોલ: ખોલ (=સાપની કાંચળી)

ખોલ : ખોલી (=વસ્તુના રક્ષણ માટે
છેડા ઉપર ગોઠવેલું ઢાંકણ)
ખોલ : ખોલ (=ગાદી, તકિયા વગેરે
ઉપરનું પડ; ખોળિયું)
ખોલ : ખોળ (=તેલ કાઢી લીધા બાદ
રહેતો તેલી બીનો કૂચો)

ખોલ : ખોળવું (=ઢૂંઢવું; શોધવું)
ખોલ : ખોલકો (=ગધેડો)
ખોલ : ખોલકી (=ગધેડી)
ખોલ : ખોલકું (=ગધેડાનું બચ્ચું)
ખોલ : ખોલ (=જીર્ણ ચામડી)
ખોલ : ખોલ (=પોલાણ)

ગ

ગગરી : ગાગર
ગઘર : ઘાઘરો (=ચણિયો)
ગજજર : ગાજર
ગડ : ગડ (=ગોડ; ગૂમડું)
ગડ : ગડ [=ગડી (લૂગડાની)]
ગડદાલિઆ : ગડદો (=ધીબકો; દોંસો)
ગડયડ : ગડગડવું (=ગાજવું)
ગડવડ : ગડબડ (=ઘોંઘાટ)
ગડવડ : ગડબડ (=ગોટાળો)
ગડુય : ગાડું
ગડુરિયા : ગડેરિયો (=ભરવાડ)
ગડુરી : ગાડર (=ઘેટું)
ગડુરી : ગિદરડું (=ઘેટાનું બચ્ચું)
ગડુયા : ગોટલી (=ગોટલામાંનું બીજ)
ગડુયા : ગોટલી (=નાનો ગોટલો)
ગડી : ગાડી
ગડ્ઠં : ગોદડું
ગઢ : ગઢ (=પર્વત ઉપરનો કોટ)

ગરોલી : ગરોળી
ગવરા : ગોતું (=ઢોરને માટે બાફેલું
ખાણ)
ગવરા : ગોતું (=ગમે તેમ રાંધેલું કે
ટાકું ને બેસ્વાદ અન્ન)
ગહણ : ઘરેણે
ગહણય : ઘરેણું
ગંજેલિઆ : ગલી (=‘ગલીપચી’માં)
ગંજ્ઞઓ : ગાંયજે (=વાળંદ)
ગંજ્ઞઓ : ગાંયજે (=ટયાક માણસ)
ગંડીરી : ગંડેરી (=છોલેલી શેરડીના
ટુકડા)
ગંધિઆ : ગંધાવું (=ગંધ મારવી)
ગંધિઆ : ગંધાવું (=કોવાવું)
ગિડો : ગટ્ટી-ગટ્ટું (=દીંચણ)
ગિડો : ગટ્ટી-ગટ્ટું (=બટકું અને જાડું)
ગુડદાલિઆ : ગડદો
ગુલુત્ય : ગુલાંટ (=ગોટીમડું)

૧૫

ગુણ્ઞ : ગુણ્ઞટ (=ઝિલટું ફરી જવું તે)
 ગુહિર : ગહિર (=ચેટું)
 ગુહિર : ગહિર (=ઝીંડું)
 ગુંદ : ગૂંદડો (=એક જાતનું ઘાસ)
 ગુંદવડ્ય : ગૂંદવડું (=ગુલાબજાંબુ)
 ગેડી : ગેડી
 ગોડ : ગૂડો (=હાંજા; બજા; શકિત)
 ગોડ : ગૂડો (=પગનો નળો)
 ગોણ : ગોણું (=ગેણિયું એટલે કીંગાણો
 પાણી ઝડપે ચાલતો બજાદ)
 ગોફણ : ગોફણ
 ગોલી : ગોળી (=દહીં વલોવવા માટેનું
 ગોળ વાસણ)
 ગોલી : ગોળી (=અંડકોષ)

ગોલી : ગોળી (=નાની ગોળ ચીજ)
 ગોલી : ગોળી (=બંદૂકમાં કે પિસ્તોલ-
 માં વાપરવાની સીસાની ગોળી)
 ગોલી : ગોળી (=પાણી ભરવા
 માટેની માટલી)
 ગોલી : ગોળી (=દવાની ગુટિકા)
 ગોવર : ગોબર (=છાણ)
 ગોવર : ગોબર (=ગોર; છાણાંનો ભૂકો)
 ગોહ : ગોહિલ
 ગોહ : ખોહો (=લકીંગો માણસ)
 ગોહ : ખોહો (=લકૃ પાણી આગસુ
 માણસ)
 ગોંડ : ગોંડ (=મધ્યપ્રદેશની એક
 રાનીપરજની જાતનો માણસ)

ઘ

ઘટ્ટ : ઘાટ (=ઓવારો)
 ઘણ : ઘાણી (=તેલી બી પીલવા
 માટેનું યંત્ર)
 ઘરટ્ટ : ઘરડ (=ચીંચો)
 ઘરટ્ટ : ઘરડ (=ચાલુ રૂઢિ કે પ્રણાલી)
 ઘરોલી : ગરોળી
 ઘંધ : ઘંધોલિયું (=વિનાશ; ધૂળધાણી)
 ઘંધ : ઘંધોલિયું (=નકામું ને ખરાબ
 ઘર)

ઘંધ : ઘંધોલિયું (=ઘોઘો; માથેમોઢે
 ગોટપોટ ઓઢવું તે)
 ઘંચિય : ઘાંચી [માટેનું યંત્ર)
 ઘાણ : ઘાણી (=તેલી બી પીલવા
 ઘાણ : ઘાણ (=એક ફેરે તળાય કે
 રંધાય કે ખંડાય કે કચરાય એટલો
 જથ્થો)
 ઘાણ : ઘાણ (=આખા જથ્થાનો
 એક ભાગ)

ધાણુ : ધાણુ (=સંહાર કે ખરાબી)	ધુટ્ટગ : ધૂંટવું (=અભ્યાસથી કે
ધારિયા : ધારી (એક જાતની	પુનરાવર્તનથી પાકું કરવું)
મીઠાઈ)	ધુન્ધિયા : ગોતવું (=થોપવું; ઢૂંઢવું)
ધારિયા : ધારી (=અડદની કે મગની	ધુરુક્ક : ધૂરકવું
દાળનું વડું)	ધુસુસિયા : ધૂસવું
ધારિયા : ધારી (=ચોટલીની ચારે	ધુંટ : ઘોટ (=ધૂંટડો)
બાજુએ રાખેલા વાળનું ચકરડું)	ધુંટ : ધૂંટ (=ધાંટો)
ધારિયા : ધારી (=પાણીમાં થતું ચકરડું)	ધુંટ : ધૂંટ (=જીવનું ગૂંગળાવું)
ધુટ્ટગ : ધૂંટવું [(=સ્વાસને) ઘેરવું]	ધેવર : ઘેબર (એક જાતનું પક્ષવાન્ન)
ધુટ્ટગ : ધૂંટવું (=વસોટવું)	

ક

* * *

ચ

ચઉરચ : ચોરો (=મોટો ઓટલો)	ગજચવો (એટલે પુરુષનું
ચઉરચ : ચોરો (=ગામમાં સૌના	ગજાનું ઘરોણું)]
બેસવા માટેની જગા)	ચઉસર : ચોસર (સોગટાં વડે રમાતી
ચઉરચ : ચોરો (=પોલીસમથક; ગેઈટ)	એક બાજી)
ચઉરી : ચોરી (=માલ્હરું)	ચક્કલ : ચાકળો (=કોસની મોટી
ચઉસર : ચોસર (=ચાર બળદની જોડ)	ગેરગડી)
ચઉસર : ચોસર (=ચોસરું; ચાર	ચક્કલ : ચાકળો (=ખાસ કરીને ચામ-
સેરવાળું)	ડાની ચોરસ કે ગોળ નાની ગાદી)
ચઉસર : ચોસર (=ચાર સેરનું ભરત-	ચક્કલ : ચકલું (=મસોલ્લા આગ-
ગૂંથણ)	ળની છૂટી જગા)
ચઉસર : ચોસર [ચાર દોરીવાળો	ચક્કલ : ચાકળો (=ખાખળિયો)

ચક્કડ : ચકલું (=ચાર રસ્તા મળતા
 હોય તેવું નાકું)
ચક્કડાં : ચાકણ (=ચાકટ; બે મોંનો
 આંધળો સાપ)
ચટ્ટ : ચટણી
ચટ્ટ : ચટકો (=ખાવાનો ચસકો)
ચટ્ટ : ચાટ (=કૂતરાંને ખાવાનું
 નાખવા માટેનું ઠામ)
ચટ્ટ : ચટાકો (=સ્વાદ; લહેજન)
ચટ્ટ : ચટકો (=નીચ લાગણી)
ચટ્ટ : ચાટવું
ચટ્ટા : ચાટવો (=હલેસું)
ચટ્ટા : ચાટવો (=ચાકડાનો કડછો)
ચડપડ : ચડભડવું (=લટી પડવું)
ચડપડ : ચડભડ (=ગુસ્સો; ખીજ)
ચડપડ : ચડભડવું (=ગુસ્સે થવું;
 ખિજાવું)
ચડુતારિયા : ચડીતર
ચડુ : ચાડું (=મોં; ડાચું)
ચડુ : ચાડું (=ખામાણું)
ચડુ : ચાડું (=ખાડાવાળું દીવો મૂકવા
 માટેનું ચોકડું)
ચડુ : ચાડું (=ગોફણના ચારડાં)
ચણોટ્ઠી : ચણોઠી (એક જાતનું ફળ)
ચણોટ્ઠી : ચણોઠી (એક જાતનો વેલો)

ચણોટ્ઠી : ચણોઠી (=રતી)
ચત્તા : ચાતરી (=રેંટિયાની ત્રાક)
ચલ્લણગ : ચણિયો (=ધાધરો)
ચલ્લનગ : ચોરાણો (=મોટી ચોરાણી)
ચલ્લનગ : ચોરાણો (=સાથળ આગળ
 ખૂલનો હોય તેવો લેંઘો)
ચલ્લનગ : ચોરાણી (=સૂંથાણી; લેંઘી)
ચવલ : ચાવલ (=ચોખા)
ચવલય : ચોળા (કંઠેજની જાત)
ચવેણ : ચવાવું (=વગોવાવું)
ચહુતિયા : ચૂંટી (=ચીમટી)
ચહુતિયા : ચોંટિયો
ચંગ : ચાંગી [=કૃતમ પ્રકારનું
 (ધોડા માટે)]
ચંગેરી : ચંગોટી (=ટોપલી)
ચંદણી : ચાંદની
ચંપ : ચાંપવું (=દબાવવું)
ચંપ : ચાંપવું (=દબાડવું)
ચંપ : ચાંપવું (=ચાંચ આપવી)
ચંપ : ચાંપવું (=કાંસવું)
ચંપિઆ : ચંપી
ચાઉલ : ચાવલ (=ચોખા)
ચાડ : ચાડી (=એકની વાત બીજને
 કહી દેવી તે)
ચાર : ચાડ (=કાળજી; ચીવટ)

ચાર: ચાડ (=સ્પર્ધા; ચડસ)
 ચાસ: ચાસ (=જમીન ખેડવાથી
 પડતો લાંબો આંકો)
 ચાસ: ચાસવું (=ચાસ પાડવા)
 ચિક્ક: ચીકી(=ગોળ-ખાંડ ની ચાસણીથી
 કરાતી મીકાઈ)
 ચિક્ખલ્લ: ચિખલ (=કાદવ)
 ચિખ્ખ: ચીપવું (=ગંજીફાનાં પત્તાંને
 છૂટાં પાડવા ઉપરતળે કરવાં)
 ચિખ્ખ: ચીપવું (=વાતને ચોળીને
 લાંબી કરવી)
 ચિખ્ખ: ચીપવું (=સફાઈથી ઠીક
 કરીને ગોઠવવું)
 ચિખ્ખ: ચીપટી (=ચીમટી)
 ચિખ્ખ: ચીખું
 ચિખ્ખ: ચીપવું (=દાબાં ખેંચીને
 ચીપ બનાવવી)
 ચિખ્ખ: ચૂંટી
 ચિલ્લા: ચલ્લું (=ચક્કું)
 ચિલ્લા: ચીલ (=સમગ્રી)
 ચિલ્લય: ચીલો (=ગાડવાટ)
 ચિલ્લય: ચીલો (=ફેડિ; રિવાજ)
 ચિહ્નાડી: ચીસ
 ચુલ્લ: ચલ્લુક (=મુલ્લક; માલ
 વગરનું; હલકું)

ચુલ્લટ્ટ: ચોટવું (=અડો જમાવવો)
 ચુલ્લટ્ટ: ચોટવું (=ચીકાશને લીધે
 વળગવું)
 ચુલ્લટ્ટ: ચોટવું [=બેસવું (તિર-
 સ્કારમાં)]
 ચૂડ: ચૂડ (=નાનો ચૂડો)
 ચૂડ: ચૂડ (=સાપની પકડ કે આંટી)
 ચૂડ: ચૂડી (=ગ્રામોફોનની જૂની
 ઢબની રેકર્ડ)
 ચૂડ: ચૂડો (=ચીના કાંડા માટેનું
 ઘરેણું)
 ચૂરમ: ચુરમું (=છૂટો લાડુ)
 ચેલય: ચેલિયું (=ત્રાજવાનું પલ્લું)
 ચેલ્લ: ચેલકી [=છોકરી (વહાલમાં)]
 ચેલ્લ: છેલો (=છેલો)
 ચેલ્લ: ચેલો (=શિષ્ય)
 ચોક્ખ: ચોખ્ખું (=ભેળ વિનાનું)
 ચોક્ખ: ચોખ્ખું (=પ્રામાણિક;
 સાચું)
 ચોક્ખ: ચોખ્ખું (=ખુલ્લું; સ્પષ્ટ)
 ચોક્ખ: ચોખ (=ચોખખાઈ)
 ચોક્ખ: ચોખ્ખું (=સ્વચ્છ)
 ચોક્ખ: ચોખ (=નિકાલુ
 ('ચોખવટ'માં))
 ચોક્ખલિ: ચોખલિયું (=ચોખલિયાત)

ચોકખલિ : ચોખલિયું (=નીતિનો કે
શુદ્ધિનો ખૂબ આગ્રહ રાખનાર)

ચોટ્ટી : ચોટલી (=શિખા) [રેસા]
ચોટ્ટી : ચોટલી (=નાળિયેરના ઉપરના

છ

છઉઆ : છોડ (=સુકાયેલું છોડું)
છચ્છુંદર : છછુંદર (એક જાતનું
દારૂખાનું)
છચ્છુંદર : છછુંદર (ઉંદર જેવું નાનું
પ્રાણી)
છચ્છુંદર : છછુંદર (=તોફાની;
ઝડપલાંખોર)
છજ્જિઆ : છજું (=ઝડખો)
છડિય : છડવું (=ખાંડીને છોડાં જુદાં
કરવાં)
છડિય : છડવું (=કોકવું; મારવું)
છખ્ખતિઆ : છાપટ (=છોળ)
છખ્ખતિઆ : છાપટ (=થાપટ;
લપડાક) [ટોપલી)
છબ્બ : છાબ (=વાંસની છાછરી
છબ્બ : છીંતું (=તપેલીનું ઢાંકણ;
તાસક)
છલ્લી : છલ્લેયું (=છાલની કે લાક-
ડાની ચૂડી)
છલ્લી : છાલાં (=ચામડી ઉપરનાં
ભિગડાં)

છલ્લી : છલી (ચામડીનો એક રોગ)
છલ્લી : છીલટું (=છોડું)
છલ્લી : છાલ (=ઝાડની ત્વચા)
છલ્લી : છાલાં (=છોતરાં)
છલ્લી : છલ્લેયું (=છલ્લું; સાવ
ઘસાઈ ગયેલું)
છવડી : છોડ (=સુકાઈ ગયેલું છોડું)
છવડી : છોડ (=સુકાઈ ગયેલો ગભી)
છવડી : છોડ (=નાકમાં બાજનું લીંટ
વગેરેનું સૂકું પડ)
છલ્લિઆ : છાવું (=ઢાંકવું)
છલ્લિઆ : છાવું (=છાજ વડે ઢાંકવું)
છલ્લિઆ : છવાવું (=ફેલાવું)
છલ્લિઆ : છવાવું (=ઢંકાવું; ઘેરાવું)
છંટ : છાંટ (=થોડા ઝીણા ઝીણા
છાંટા; ફરફર)
છંટ : છંટકાવ
છંટ : છાંટો (=બુંદ; ટીપું)
છંટ : છાંટી (=નાનો છાંટો; ટીપું)
છંટ : છાંટી (=વરસાદની ઝીણી
ફરફર)

છંટ : છંટો (=ખાવાપીવાનો કે
સ્પર્શસ્પર્શનો સંબંધ)

છંટ : છંટો (=થોડુંક; ચપટીક)

છંટ : છંટવું (=વિખેરાઈને પડે તેમ
નાખવું)

છંટ : છંટવું (=લાંચ આપવી)

છંટ : છંટ (=ગપ્પું)

છંટ : છંટ (=બડાઈ)

છંટ : છંટ (=ઉપરઉપરથી કાપતાં
પડેલા કકડા)

છંટ : છંટવું (=ગપ મારવી)

છંટ : છંટવું (=બડાઈ હાંકવી)

છંટ : છંટો (=ડાઘો; કલંક)

છાઈલ્લ : છાયલ (=એક જાતનો
છાપેલો સાડલો)

છાણુ : ઘાણુ [=કપડું ('શણવટ'માં)]

છાણુ : છણવું (=ભારીક કપડાથી
ચાળવું કે ગાળવું)

છાણુ : છણવું (=ખણવું; નખથી
વલૂરવું)

છાણુ : છણવું (=દબાઈ ગયેલી
વાતને ફરી છેડવી કે ઉખેળવી)

છાણુ : છાણવું કે છણવું (=ભારીક
તપાસ કરવી) [પડાવ]

છાણી : છાણી (=લશ્કરી મથક કે

છાર : છારાં (ચોરી કરતા હલકી
જાતના રખડતા એક વર્ગના લોકો)

છાસી : છાથ; છાસ

છિક્કા : છીંક

છિણુ : છીનકી (=છિનાળ)

છિણુલ : છિનાળ (=છિનાળવું)

છિણુલી : છિનાળ (=કુલટા;
વ્યભિચારિણી)

છિત્ત : છેટ ('આભડછેટ'માં)

છિપ્પર : છપ્પર (=છાપરું)

છિયાડી : ધૂળ (=ખેડ)

છિલ્લી : છેલ્લું

છિહંડા : શિખંડ

છિછોલી : છીછરું

છિપચ : છીપો (=છાપગર)

છીંડી : છીંડી (=નાનું છીંડું)

છુટ્ટ : છોટું (=નાનું)

છુત્તિ : છૂતઅછૂત (=અસ્પૃશ્યતાની
માન્યતા)

છુલ્લુચ્છુલ : છલોછલ

છૂત્તિ : છોત (=છોછ; ચોખ્ખાઈની
કે આચારની ચટ અથવા તીવ્ર
લાગણી)

છેઝ : છેહ (=ત્યાગ)

છેઝ : છેક (=અંત)

છેઝઃ છેડ (=વિશ્વાસઘાત; દગો)
 છેઝઃ છેઝાવું (=છેલ્લું પડવું)
 છેઝ(+ટ): છેઝટ
 છેઝોઃ છેડો (=સીમા)
 છેઝોઃ છેડો (=પાલવ)
 છેઝોઃ છેડો (=મદદ; આશરો)
 છેઝોઃ છેડો (=અંત)
 છેઝઃ છેક (=સાવ; તદ્દન)
 છેઝઃ છેક (=હદ; અંત) [ગલી]
 છેડીઃ છીડી (=નવેળિયું; સાંકડી)
 છોઝઃ છોતરું (=પડ)
 છોઝઃ છોતરું (=છોડું)
 છોઝઃ છોતરું (=ફોતરું)
 છોઝાઃ છોટું (=છોડિયું)
 છોઝાઃ છોટું (=ભીડીનું ફેલું;
 રેસાદાર એવી લટ)

છોઝાઃ છોટું (=પેંગડાનો ચામડાનો
 પટો)
 છોઈઝાઃ છોઈ (=છાલ; સાંકા
 ઉપરની પાતળી ચીપ)
 છોઈઝાઃ છોઈ (=પતરાવળ
 માટેની સળી)
 છોઈઝાઃ છોઈ (=છો; ચૂનાનો
 ફેલ)
 છોકરીઃ છોકરી (=સ્ત્રીજાતિનું છોકરું)
 છોકરીઃ છોકરી (=દીકરી)
 છોકરીઃ છોકરી [=નામદ (વ્યંગમાં)]
 છોડયઃ છોડ (=છોડવાં; રોપો)
 છોડિઃ છોડી (=છોકરી)
 છોડિઝાઃ ખોયણી (=વધાર)
 છોયરઃ છોકર ('છોકરમત'માં)
 છોયરઃ છોરો (=છોકરો)

જ

જદરઃ જદર (એક જાતનું ધોળું
 રેશમી કપડું)
 જન્નત્તાઃ જનોતર[જન(=જનની)]
 જન્નાઃ જન (=જનમાં વર
 સાથે જનારો સમૂહ)
 જરડઃ ધરડું (=મોટી ઉંમરનું)
 જરડઃ ધરડું (=પુરાણ)
 જલૂસઝઃ જળસ (જાડા વાટે

પડતો પરુ જેવો ચીકણો પદાર્થ)
 જવવારયઃ જવારા
 જંગાઃ જગબી (=બીડ; ઘાસ
 ઉગાડવા માટેની જમીન)
 જલવણીઃ જળવણી (=સાયવણી;
 સંભાળ)
 જિમણયઃ જમણ

જિડડ : જંડવું (=છોડનો ગોટવા-
વાળો બીજકોષ)

જિડડ : જંડવું (=જેડકું)

જુઆરી : જુવાર (=જર; એક
ધાન્ય)

જુટઠ : જૂઠ (=જુઠાણું)

જુણુ : જૂનું (=રીઢું; નામીયું;
અનુભવી)

જેમણય : જમણું

જેવારી : જુવાર (=જર; એક ધાન્ય)

જેહાર : જુહાર (=સલામ કે નમસ્કાર,
એ ભાવ દર્શાવતો શબ્દ)

ઝ

ઝગડ : ઝઘડવું

ઝગડ : ઝઘડો

ઝપ્પ : ઝટપટ

ઝપ્પ : ઝડપ (=ઝડપવાની ક્રિયા)

ઝપ્પ : ઝડપ (=વેગ; ત્વરા)

ઝપ્પ : ઝડપવું (=એકદમ ઝૂંટવું)

ઝપ્પ : ઝડપવું (=ઓંચિનું ઝૂંટવું)

ઝપ્પ : ઝડપવું (=ઝૂંટવું)

ઝડી : ઝડ (=લગની; લહે)

ઝમિઅ : ઝીમી (=કાળી સાડી)

ઝલ્લોઝલ્લિઅ : ઝકઝેળવું (=રેલંછેલ
કરવી)

ઝંખર : ઝંખરું (=કાંટાવાળું ઝંખળું)

ઝંટી : ઝંટું (=ગુલ્મ ભાગનો વાળ)

ઝંટી : ઝંટું (=નકામી તુચ્છ વસ્તુ)

ઝમ : ઝમરી (=પગના તળિયામાં
કે હથેલીમાં પડતો ફોડલો)

ઝમ : ઝમું ('લીલઝમું'માં)

ઝમલ : ઝમર (આંખ-માથાનો રોગ)

ઝમલ : ઝમરો (=ઝમરી)

ઝમલ : ઝમરો (ચામડીનો એક રોગ)

ઝિરિડ : ઝંડિયું (=ખૂબ ઊંડું, પહોળું
અને બિહામાણું — ફૂવા માટે)

ઝિલિઅ : ઝીલવું

ઝિલ્લી : ઝીલ (=છાલક; છોળ)

ઝિઝિલિ : ઝીઝી (એક જાતનું ઝાડ
કે જેનાં પાંદડાં બીડી વાળવામ
વપરાય છે)

ઝીણ : ઝીણું (=કેરીમાં ગોટલી ઉપરનું
ફંવાટીવાળું સખત પડ)

ઝુઝઝ : ઝૂઝવું

ઝુલુકક : ઝળક (=ઓપ; ચળકાટ)

ઝુલુકક : ઝળકવું (=ચળકવું)

ઝુલુકક : ઝળકવું (=પોત પ્રકાશવું)

ઝુલ્લણ : ઝૂલણ (છંદનો પ્રકાર)

ઝુંપડા : ઝૂંપડી

ઝૂમણગ : ઝૂમવું (=આતુરતાથી ટાંપી રહેવું)

ઝૂમણગ : ઝૂમવું (=લટકવું; ટિંગાવું)

ઝૂમણગ : ઝૂમવું (=ઝૂમવું)

ઝોટિંગ : ઝોટિંગ (=આરાજક દશા)

ઝોટિંગ : ઝોટિંગ (=મુસલમાનનું એક ભૂત) [માણસ]

ઝોટિંગ : ઝોટિંગ (=રખડનું કે રમેલું)

ઝોટ્ટી : ઝોટ્ટી (=ઝોટ્ટી; યુવાન ભેંસ)

ઝૂડવું : ઝૂડવું (=ઝાપટવું; ખંખેરવું)

ઝૂડવું : ઝૂડવું (=મૂઠા કે ધોકા વડે ઠોકવું)

ઝોડ : ઝોડ (=વળગણ; ઝૂડ)

ઝોલિઆ : ઝોળી (=ઝૂલતી ઝલાતી થેલી)

ઝોલિઆ : ઝોળી (=બાળકની ખોઈ)

ઝોસ : ઝોસવું (=અભાવથી નાખવું કે આવવું કે પટકવું કે મૂકવું)

ઝોસ : ઝોસવું (=ઠાંસીને ગળાયવું કે ખાવું)

૯

ટડિયા : ટડુકો (=મોરનો કે કોયલનો બોલવાનો અવાજ)

ટડિયા : ટડુકો (=હુંકારો; ચાલતી વાતમાં હાજિયો ભરવો તે)

ટડિયા : ટોવું (=ખેતર સાચવવા બૂમ પાડી પક્ષીઓ ઉડાડવાં)

ટક્કર : ટકોરો (=કોકનો રણકો)

ટક્કર : ટકોરો (=રણકે એમ વાગતો ઠોક)

ટક્કર : ટાકર (=ઉજળડ; વેરાન; સાફ)

ટક્કર : ટાકર (=ટકોરી; હલકો આઘાત)

ટક્કર : ઠોકર (=કેસ)

ટક્કર : ટોકરી (=ધાંટડી)

ટક્કર : ઠોકર (=ખોટ)

ટક્કર : ઠોકર (=ભૂલ)

ટચ્ચક : ટચ્ચકો (=ધા)

ટચ્ચક : ટચ્ચકો (=ધાનો અવાજ)

ટટ્ટઈઆ : ટટ્ટી (=વાંસની કે કામઠાંની ચીપોનો પડદો)

ટટ્ટઈઆ : ટટ્ટી (=વીરણનો બનાવેલો ચક)

ટટ્ટઈઆ : ટાટું (=કામઠાંની ચીપોથી ગૂંથેલ સાદડી કે ઝાંપો કે ભીંત)

ટલવલ : ટળવળવું (=વલખાં કે તરફડિયાં મારવાં)

ટલવલ: ટળવળવું (=આતુરતાથી
ઝંખવું)

ટલિઅ: ટળવું [=આઘા જવું;
મરવું (તિરસ્કારમાં)]

ટલિઅ: ટળવું (=મટવું; સાજું થવું)

ટલિઅ; ટળવું (=હઠવું; દૂર થવું;
ખસવું)

ટંક: ટાંકી

ટંક: ટાંકું

ટાર: ટારી (=ટટ્ટુ; માલ વગરની
નાની ધોરી)

ટિક્ક: ટિક્કો (=ડિગો; ગ્રમ)

ટિક્ક: ટિક્કો (=મોટું ટીલું)

ટિક્ક: ટીકી (=ટીલડી)

ટિક્ક: ટીકી (=નજર)

ટિક્ક: ટીકી (=સોનેરી કે રૂપેરી
ટપકી)

ટિઘર: ડગરું (=ડોસલું; ઘરડું)

ટિટિયાવ: ટિટિયાણ (=કંકાસ;
કકલાણ; કકળાટ)

ટિપ્પી: ટપકું (=નાનું ગોળ બિંદુ
અથવા ચિહ્ન)

ટિપ્પી: ટાંપ (=વિરામચિહ્ન)

ટિપ્પી: ટીપકી (=સોનેરી કે રૂપેરી
ટપકી)

ટિબરું: ટિબરું (ઝડની જાત)

ટુંટ: ટૂંટળું (=ફૂંડું; હાથની ખોડવાળું)

ટુંટ: ટૂંટિયું (એક પ્રકારનો રોગ;
ઈન્ફ્લુએન્ઝા)

ટુંટ: ટૂંટિયું (=કોકડું વળીને સૂવું તે)

ટુંટ: ટૂંડું (=ફૂંડું; ટૂટલું)

ટુંવય: ટુંબો (=ટોણો; મહેણું)

ટેક્કર: ટેકરી

ટૅટા: ટૅટું (=અફીણિયો; દરિદ્રી)

ટૅટા: ટૅટું (=ટૅ થઈ ગયેલું)

ટૅટા: ટૅટું [=રજપૂત (તિરસ્કારમાં)]

ટોપિઆ: ટોપ (=બિલાડીનો ટોપ)

ટોપિઆ: ટોપ (=મોટું તપેલું)

ટોપિઆ: ટોપ (મોટી છત્રી)

ટોપિઆ: ટોપ (=લોઢાની લશ્કરી
ટોપી)

ટોપિઆ: ટોપ (=વરસાદ વખતે
ઓઢવા માટેની બનાતની ટોપી)

ટોપિઆ: ટોપી

ટોપ્પર: ટોપ

ટોલ: ટોળું

ઠગિય : ઠગ (એક જાતનો માણસ)	ઠુંક : ઠૂણકું (=વાકડાની ભારે ગાંઠ)
ઠગિય : ઠગ (=ઠગનારું)	ઠુંક : ઠૂંઠવાવું (=દુઃખવું; ટાઢથી અકડાઈ જવું)
ઠગિય : ઠગ (=જૂંટારાની એક જાતનું)	ઠુંક : ઠૂંઠું (=આંગળાં વિનાનું કે થોડાઘણાકપાઈ ગયેલા હાથવાળું)
ઠરડ : ઠરડાટ (=વાંકાપાણું; વક્તા)	ઠુંક : ઠૂંઠું (=બીડી પિવાઈ રહ્યા પછી રહેલો ભાગ)
ઠલિય : ઠલવવું (=ખાલી કરવું)	ઠુંક : ઠૂંઠું (=ડાળાં વગરનું આડનું થયિયું કે એવું નાગું આડ)
ઠલ્લ : ઠાલું (=ખાલી; નહીં ભરેલું)	ઠુંક : ઠૂંઠું (=મૂળનું અપંગ રૂપાંતર)
ઠલ્લ : ઠાલું (=ખુલ્લું; નહીં વાસેલું)	ઠુંક : ઠોઠિયું (=કુલ્લાનું ફૂડાથિયું)
ઠલ્લ : ઠાલું (=ધંધા વગરનું; નકામું)	ઠુંક : ઠોઠિયું (=ખખડી ગયેલું)
ઠલ્લ : ઠાલું (=ફોગટ; નાહક)	ઠુંક : ઠોઠિયું (=કાઠા જેવું વાહન)
ઠિક્કરિઆ : ઠીકરું (=માટીના વાસણનો ભાંગેલો કકડો)	
ઠિક્કરિઆ : ઠીકરું (=માટીનું વાસણ)	
ઠુંક : ઠૂણકું (ઢીમચું)	

ડગમગ : ડગુમગુ (=અસ્થિર)	ડલ્લ : ઢડિયો (=પડિયો)
ડગમગ : ડગમગ (=ડગડગવું તે)	ડલ્લ : ડાલી (=ટોપલી)
ડગમગ : ડગમગવું (=ડગડગવું)	ડલ્લ : ઢલ્લો (=પૂંજી, થાપાગ)
ડગલ : ડગથ (=મોટો પથ્થર)	ડંક : ડંખ (=ચટકો)
ડગલ : ડગળું (=ફળનું ફૂડિયું)	ડંક : ડંખ (=ઝેરી કાંટો કે આંકડો કે ઝેરી અણી)
ડખ્ક : ડફણું (=નાનો, જાડો દંડકો)	ડંક : ડંખ (=ધાન્યનો દાણો સડવાથી પડનું છિદ્ર)
ડલ્લ : ડળું (=ડાળી) [ટોપલી]	ડંક : ડંખ (=વેર; કીનો)
ડલ્લ : ડાલી (=ભેટનાં ફળફળાદિની)	
ડલ્લ : ડળું (=ડાળી)	

ડંક : ડંખવું (જેડાનું)
 ડંગા : ડંગોરું (=ધોકો)
 ડંગા : ડંગ (=વાંબી મજબૂત લાકડી)
 ડંડ : ડંડ (=લૂગડાનો ફાટેલો ભાગ
 વચ્ચેથી કાઢી નાંખી બે છેડા
 સાંધી પહેરવા લાયક કરેલું કપડું)
 ડંડય : ડંડે (=મહોલ્લો)
 ડંડય : ડંડે (=થેરી)
 ડંડય : ડંડે (=સ્તો)
 ડંડય : દંડી ('પગદંડી'માં)
 ડંડુઆ : ડૂંડી (=દાંડી, જાહેરાત કરવા
 વગાડવાની થાળી કે નગારી)
 ડાલ : ડાળ (=ડાળું)
 ડાલી : ડાળી (=નાની ડાળ)
 ડાવ : ડાબું
 ડેડુર : દેડકું
 ડુજળ્ય : ડૂચો (=રાબો)
 ડુજળ્ય : ડૂચો (=ચોળાઈ કરીને
 ગમે તેમ ગોટો થયેલું કપડું)
 ડુજળ્ય : ડૂચો (=નકામા કાગળનો
 કે કાપડનો પિંડો)
 ડુજળ્ય : ડૂચો (=નકામા કાપડનો
 કે કાગળનો દાટો)

ડુજળ્ય : ડૂચો (=મોટો કોળિયો)
 ડુંગર : ડુંગ (=અડીવાળો ડુંગરી પ્રદેશ,
 જેમ કે 'ડુંગ'નું જંગલ)
 ડુંગર : ડુંગર (=નાનો પર્વત)
 ડુંગર : ડુંગર- (=મોટો ઢગલો)
 ડુંધો : ડૂધો (=ડિપસેલો હાડકાવાળો
 કઠણ ભાગ)
 ડુંધો : ડૂધો (=મોટી કડછી)
 ડુંદુકા : ડૂંડી (=દાંડી, જાહેરાત માટેની
 નાની નગારી કે થાળી)
 ડોઆ : ડેચો (=જેમાં હૂકાનાં મેર
 ભરાય છે તે નાળિયેરનું ખોખું)
 ડોઆ : ડેચો (=ડેઈ)
 ડોઆ : ડેચો (=નાળિયેરને કોતરીને
 કરેલું વાસણ)
 ડોકરી : ડેકરી (=ડેસી)
 ડોલ : ડેળ (=ડેળી; મહુડાનું બી)
 ડોલ : ડેળો (=આંખનો કાચ-ગોળો)
 ડોલ : ડેળો (=આંખ)
 ડોલ : ડેળો (=ધ્યાન; નજર)
 ડોલ : ડેળો (=મોરનાં પીંછાંનો ચાંદલો)
 ડોલા : ડેલો (=પાલખી; મ્યાનો)
 ડોલા : ડેળી (=ઝૂલતી ઝેળી)

ઢકક : ઢાંકવું (=કથા વડે વસ્તુને
આવરવી)

ઢકક : ઢાંકવું (=સંતાડવું; ગુપ્તરાખવું)

ઢગઢગગા : ઢયકઢયક (પાણી પીતાં
થતો અવાજ)

ઢડઢ : ઢઢો (=જડ કે ઢોઢ માણસ)

ઢડઢ : ઢઢો (=પતંગ વચ્ચેની ઊભી
જડી અક્કડ ચીપટ કે સળી)

ઢડઢ : ઢાઢી (=શરણાઈ વગાડનારો)

ઢડઢર : ઢયરી (=કચરી; ડોસી)

ઢડઢર : ઢચર (=બહુ ધરડું)

ઢલ : ઢળવું (=અમુક વલણ તરફ
વળવું)

ઢલ : ઢળવું (=એક બાજુ નમવું;
આડું થવું)

ઢલ : ઢળવું (=બીબામાં રેડાઈ તે
ઘાટનું થવું)

ઢલ : ઢળવું (=પ્રવાહી પદાર્થનું
બહાર નીકળી જવું)

ઢલ : ઢોળવું (=ગબડાવવું)

ઢલ : ઢોળવું (=રેડવું)

ઢંઢ : ઢંઢ [=સાવ પોલું ('પોલુંઢંઢ'માં)

ઢલ : ઢાળ (=ખેતરના પાકનો અંદાજ)

ઢલ : ઢાળ (=ગાવાની ઢબ)

ઢાલ : ઢાળ (=ધરોબો; સંબંધ)

ઢાલ : ઢાળ (=ઢબ; ઢંગ; રીત)

ઢાલ : ઢાળ (=ઢોળાવ; ઉતાર)

ઢાલ : ઢાળવું (કોળી વગેરેનાં બૈરાં
સાડલા ઉપર જે લૂગડું બાંધે છે તે)

ઢાલ : ઢાળવું [=ટીપાંરૂપે પાડવું
(જેમ કે આંસુ)]

ઢાલ : ઢાળવું [=નમાવવું કે નીચે
નાખવું (જેમ કે આંખ)]

ઢાલ : ઢાળવું (=નીચે નાખવું)

ઢાલ : ઢાળવું [=('ખંખો) નાંખવો]

ઢાલ : ઢાળવું (=પાકની કાપણી કરવી)

ઢાલ : ઢાળવું (=પાકનો અંદાજ કાઢવો)

ઢાલ : ઢાળવું [=પાથરવું (જેમ કે
ખાટલો)]

ઢાલ : ઢાળવું (=બીબામાં રેડવું;
ગાળીને ઢાળકી પાડવી)

ઢાલ : ઢાળવું (=ખેસણી વગરનું વાસણ)

ઢાલ : ઢોળવું (ચામર કે પવન)

ઢિલ્લ : ઢીલ (=બેદરકારી)

ઢિલ્લ : ઢીલ (=વિલંબ)

ઢિલ્લ : ઢીલ (=શિથિલ હોવું તે)

ઢિલ્લ : ઢીલું (કમજોર)

ઢિલ્લ : ઢીલું (=પોચું)

ઢિલ્લ : ઢેલું (=શિથિલ)

ઢિલ્લ : ઢેલું (સુસ્ત)

ઢિલ્લ : ઢેલું (=હિમત વિનાનું)

ઢુંઢુલ્લ : ઢંઢેળવું

ઢુંઢુલ્લ : ઢૂંઢવું

ઢોલિવાલિયા : ઢેલ (=મોરની માદા)

ઢેંકા : ઢેંકવો

ઢોલ્લ : ઢોલો (=જાડે, એદી, મૂર્ખ માણસ)

ઢોલ્લ : ઢોલો (=વર; ધણી)

સુ

સુક્ક : નાક (=આબડ)

સુક્ક : નાક (=કોઈ પણ વર્ગની મુખ્ય વસ્તુ)

સુક્ક : નાક (=નાસિકા)

સુક્ક : નાકું (=કાણું)

સુક્ક : નાકું (=ગામમાં પેસવા બદલ લેવાતો કર)

સુક્ક : નાકું (=જે સ્થળે ઘણા રસ્તા ભેગા થતા હોય તે સ્થળ)

સુક્ક : નાકું (=જકાત લેવા માટેનું થાણું)

સુક્ક : નાકું (=રસ્તાનો છેડે કે રસ્તાનું પ્રવેશદ્વાર)

સુક્કસિરા : નસકોરી

સુસુસુ : નાનો (=આજે; માનો બાપ)

સુત્થસુ : નાથવું (=અંકુશમાં આણવું)

સુત્થસુ : નાથવું (=નાથ ધાલવી)

સુત્થસુ : નાથવું (પલોટવું)

સુત્થા : નથ (=વેસર; નાકની વાળી)

સુત્થા : નાથ (=જમીનનું ધોવાણ રોકવા બંધાતી પાળ)

સુત્થા : નાથ (=બળદ વગેરેના નાકમાં નંખાતી દોરી)

સુવર : નકરું (=નર્ત્ય; સાવ)

સુસા : નસ (=રસવાહિની)

સુસા : નસ (=રેસો)

સુહરણી : નરેણી (=નખ કાપવા માટેનું ઓજર)

સુંગર : લંગર (=લંગાર; લાંબી હાર)

સુંગર : લંગર (=સદાવ્રત)

સુંગર : લંગર (=લંગીસ; એક છેડે વજન બાંધ્યું હોય તેવી દોરી)

સુંગર : લંગર (સ્ત્રીનું પગનું ધરેણું)

સુંગર : લંગર (=વહાણ થોભાવવા માટેનું વાંકા અંકોડવાળું સાધન)

સુપિલ્લ : નાવલિથો (=પતિ)

સાસુક : નાણું (=ચલણી સિક્કો)
સાસુક : નાણું (=પૈસો કે ધન)
સારુટું : નારું (=ગૂમડું પાકીને પડેલો
 શાર; ગૂમડાનું મોઢું)
સિઅલ : નેવલ (એક ઘરેણું)
સિઅલ : નેવલ (=ખેડી)
સિક્ક : નીકું (=સારું, પસંદ પડે તેવું)
સિક્ક : નીકું (=સ્વચ્છ)
સિક્કલ : નક્કર
સિગ્ધોર : નઘરોળ (=નદોર; બેફિકરું)
સિચ્ચડ : નિચોડ (=નિચોવીને કાઢેલો
 રસ)
સિચ્ચડ : નિચોડ (=તાત્પર્ય; સાર)
સિચ્ચોય : નિચોવવું (=દબાવીને
 પ્રવાહી બહાર કાઢવું)
સિચ્ચોય : નિચોવવું (=રસ ન રહે
 તેમ કરવું)
સિજજ : નીજવું (=સૂવું)

સિઠ્ઠિઅ : થૂથૂ (થૂંકવાનો અવાજ)
સિપ્પટ : નીપટ (=તદન)
સિસ્સાણ : નિશાન
સિદિણી : નીદણ (=નીંદી નાંખેલું
 નકામું ઘાસ)
સીરણ : નીરણ (=ઘાસ; નીરેલું તે)
સીસણી : નિસરાણી (એક રમત)
સીસણી : નિસરાણી (=સીડી)
સીસા : નિશા (=નિસાર; નિશાતરાથી
 જેના ઉપર વાટવામાં આવે તે
 પથ્થર)
સીસાર : નિશાળ (=શાળા)
સેમ : નેમ (=આશય; હેતુ)
સેમ : નેમ (=નિયમ; નીમ)
સેમ : નેમ (=નિશાન)
સેસત્થી : નેસ્તી (=મોદી)
સોક્ષ : નોખ (=નોક; સુંદર; અનોખું)
સોક્ષ : નોખું (=જુદું)

ત

તટ્ટી : ટટ્ટી (=તાટી; નાની ચટાઈ
 કે નાનો પડદો)
તટ્ટી : ટાટું (=કામઠાંની ચીપોથી
 ગૂંથેલ ભીંત કે ઝાંપો)
તટ્ટી : ટાટું (=ટાટાંનું બનાવેલું ઝૂંપડું)

તડફડ : તડફડવું (=ફાંફાં મારવાં)
તડફડ : તરફડવું (=તરફડાયાં મારવાં)
તડફડ : તરફડવું (=છાંફવું)
તણય : તણું (છઠ્ઠી વિભક્તિનો પ્રત્યય)
તત્તિ : તથા (=તમા; સ્પૃષ્ટ)

તત્તિ : તથા (=લંબાણ; વિસ્તાર)
તમણ : તમેણ (=ભોંય ખોદીને કરેલો
ચૂલો)

તર : તર (=નાની ખાડી)

તર : તર (=મલાઈ)

તરવટ્ટ : તરવારડી (એક વનસ્પતિ)

તરિયા : તર (=કાંપ)

તરિયા : તર (=તરતો થર)

તરિયા : તર (=મલાઈ)

તરિયા : તોર (=મલાઈ)

તલહટ્ટિયાં : તળેટી

તલાર : તલાટી

તલ્લ : તળાઈ (=ખૂબ રૂ ભરેલું
ગાદલું) [આતુરતા]

તલ્લોવિલ્લિ : તાલાવેલી (=ચટપટી;

તિડુ : તીડ

તૂપ્પ : તૂપ (=ઘી)

તૂચ્ક : તરક (=ડો)

[મુસલમાન (નિરસ્કારમાં)]

તેડ : તેડવું (=નોતરવું)

તોકખાર : તોખાર (=ધોડો)

તોડર : ટોડર (=ડમરો)

તોડર : ટોડર (=તોરો; કલગી)

તોડર : તોડો (=કાચું તોડેલું ફળ)

તોડર : તોડો (=ચણતરમાં દીવાલની

જાડાઈની દિશામાં મુકાતી ઈંટ)

તોડર : તોડો (=ટોલ્લો)

તોડર : તોડો (=પગનું સાંકળું)

તોડર : તોડો (=પૂણીઓ કાંતતાં

પડેલો ફોદો)

તોડર : તોડો (=બંદૂકની જમગરી)

તોડર : તોડો (=મિનારો; કાંગરો;

શિખર)

તોડર : તોડો (=વાવની ઉપરની

દીવાલ)

તોડર : તોડો (=હજાર રૂપિયાની થેલી)

તોરવિઝ : તોરવું (=સંતોરવું; સંતાપવું)

તોલ : તોલું (=દસ શેર વજન)

થ

થક્ક : તક (=અવસર)

થક્ક : થકવું (=થાકવું; શિથિલ થવું)

થક્ક : થાક

થક્ક : થાકવું (=કંટાળવું; હારવું)

થગ્ધ : તાગ (=અંત; છેડો)

થગ્ધ : તાગ (=નિવેડો)

થગ્ધ : થાહ (=છેડો)

થગ્ધ : થાહ (=હદ)

થગ્ધઃ તાગ (=અંદાજ)
 થગ્ધઃ થાહ (=તળિયું)
 થટ્ટઃ ઠઠ (=ગિરદી)
 થટ્ટઃ ઠઠ (=જમાવ)
 થટ્ટઃ ઠઠ (=ભીડ)
 થટ્ટઃ ઠાઠ (=થોભા; ભપકો)
 થટ્ટઃ થાટ (સંગીતનો શબ્દ)
 થડઃ થર (=ચડનીઝિતરતી ચૂડીઓનો જથ્થો)
 થડઃ થેલું (=ટોળું)
 થરથરઃ થરથર (=ધૂજે કે કંપે તેમ)
 થરથરઃ થરથરવું (=ધૂજવું)
 થરથરઃ થરથરવું (=ભીવું)
 થરહરઃ થરેરવું (=ત્રાસવું)

થલિયાઃ થેલી (=કોથળી)
 થવક્કઃ થોક (=ખરકલો; ઝૂડો)
 થવક્કઃ થોક (=જથ્થો)
 થાલાઃ થાળ ('થાળે પડવું'માં)
 થિગગલઃ થીગડી (=ચીંગડું)
 થિગગલઃ થીગણ (=ગાર)
 થુડઃ થડ
 થુડઃ થડી (=થપ્પી; ગંજ)
 થુડુંકિઅઃ તડૂકવું (=ગર્જવું; ધાંટો કાઢવો)
 થેવઃ ઉથેવો (=છાપરાનાં ચૂવો)
 થોલઃ થોલ (=તોખ; તક; અનુકૂળ સમય)
 થોહરઃ થુવેર (=થોરિયો)

૬

દડવડઃ દડબડી (=ઉંતાવળી દોટ)
 દયાવણુઃ દયામાણુ
 દયાવણુઃ દામાણુ (=ઓશિયાળું)
 દયાવણુઃ દામાણુ (=ગરીબ)
 દવરઃ દાવડી (=દોરી)
 દહિત્થરઃ દહીંથરું
 દંતવણુઃ દાતણુ
 દાઢિઆઃ દાઢી
 દામણુઃ દામણુ (=ગધેડાં-ધોડાંના પગ બાંધવા માટેનું દોરડું)

દાલિઃ દાળ (=ઈંડાંની જરદી)
 દાલિઃ દાળ (એક વાનગી)
 દાલિઃ દાળ (=કઠોળનું ફાડિયું)
 દાલિઃ દાળ (=ગડગૂમડ ઉપર વળતું છોડું)
 દાંડીઃ દાંડિયું (એક જાતનું વસ્ત્ર)
 દિઅઃ દી (=દશાનો ગ્રહ)
 દિઅઃ દી (=દિવસ)
 દુહિઅઃ દૂધી
 દુહિણીઃ દોણી (=હાંડલી)

દોર : દોર (=જડું દોરડું)
 દોર : દોરી (=દોરડી; રસી)
 દોર : દોર (=પતંગની પાતળી દોરી)

દોર : દોરી (=માપવા માટેનું સાધન)
 દોર : દોરી (=વગામ)

ધ

ધણિઆ : ધણિયાણી (=પત્ની)
 ધણિઆ : ધણિયાણી (=માલિકણ)
 ધણિઆ : ધણી (=ભારેવાઈ સ્ત્રી)
 ધરગગ : ધાગો (=જૂનું ફાટેલું લૂગડું)
 ધરગગ : ધાગો (=દોરો)
 ધવક્ક : ધબકવું (=ધડકવું)
 ધવક્ક : ધાક (=અંકુશ)
 ધવક્ક : ધાક (=ડર; બીક)
 ધવક્ક : ધાક (=અહેરાપણું)
 ધવ્વ : ધવ (=પુષ્ટિ; તેજ)

ધવ્વ : ધવા (=શક્તિ)
 ધવ્વ : ધવા (=સારી દશા)
 ધસક્ક : ધાસકો (=દાબ)
 ધાહા : ધા (=મદદ માટેનો પોકાર)
 ધુડુક્ક : ધડૂકવું (=ગાજવું)
 ધુડુક્ક : ધડૂકવું (=ધાંટા કાઢવા)
 ધૂમરી : ધૂમર (=ધુમ્મસ)
 ધૂમસિહા : ધુમ્મસ
 ધૂલિહડી : ધુળેટી
 ધોપ્પ : ધોપું (=રોડું)
 ધોપ્પ : ધોળું (=ઠોઠ)

પ

પઈઆ : પૈ (=પૈડું)
 પઉઆ : પોહ (=મોટું પરોઢિયું)
 પઉણ : ફણગી (=નાનો ફણગો)
 પઓર : પેર (=ખબર)
 પઓર : પેર (=તદબીર)
 પઓર : પેર (=પ્રકાર)
 પઓર : પેર (=રીત)
 પઓર : પેરે (=પેઠે; માફક)

પક્ક : પક્કું (=ખંધું)
 પક્ક : પક્કું (=છેતરાય નહીં તેવું)
 પક્ક : પક્કું (=પાકું; દૃઢ)
 પક્ક : પેક (=હોશિયાર)
 પગય : પગ(=અવરજવર)
 પગય : પગ(=ચાલવા માટેનો અવયવ)
 પગય : પગ (=મૂળ)
 પગય : પાગ (=પગ)

પગ્ગલ : પાગલ (=ગાંડું)
 પચ્ચલ : પહોંચેલું (=પકું)
 પજ્જલ : પાજ (=પાળ)
 પટ્ટઈલ : પટેલ (=ગામનો મુખી)
 પટ્ટઈલ : પટેલ (=અમુક જથ્થાનો કે સંઘનો વડો)
 પટ્ટઈલ : પટેલ (=પટલ; જમાઈ)
 પટ્ટઈલ : પટેલ (=પાટીદાર)
 પટ્ટી : પટારી (=પેટી)
 પટ્ટટ્ટા : પાટ્ટુ (=લાત)
 પડંસુઆ : પણછ (=ધનુષની દોરી)
 પડાલી : પડાળી (=અડાળી)
 પડિગિઅસલુ : પંચિયું
 પડુય : પાડો (=ભેંસનું નર બચ્ચું)
 પડિયા : પાડી (=ભેંસનું માદાબચ્ચું)
 પણય : પણો (=રેતી-ધૂળવાળો દડ)
 પણ્ડઅ : પનું (=કેરી વગેરેનું ખટ-મધૂરું પીણું)
 પણ્ડઅ : પાનો (=થાનેલામાં દૂધનો ભરાવો)
 પત્તલ : પતળવું (=ગુસ્સે થવું)
 પત્તલ : પતળવું (=પીગળવું)
 પત્તલ : પાતળું
 પત્તાલુ : પતાવવું
 પત્થારી : પથારી (=બિસ્તરો)

પત્થારી : પથારી (=માંદગી)
 પત્થારી : પથારી (=મુકામ)
 પદ : પાદર (=ભાગોળ પાસેનું મેદાન)
 પદ્ધર : પાદર
 પદ્ધર : પાધર (=ઉજળડ)
 પદ્ધર : પાધર (=ખુલ્લું)
 પદ્ધર : પાધરું
 પપ્પીઆ : પપૈયો (=ચાતક)
 પમ્મલ : પમરવું (=પીમળવું, મધમધવું)
 પયા : પયું [=પોલાણ (કૂવાનું)]
 પરડા : પરડકું (=સાપોલિયું)
 પરિઅટ્ટ : પરિયટ (=ધોબી)
 પલક્ક : પળકવું (=પેધવું)
 પલક્ક : પળકવું (=મોંમાં પાણી છૂટવું)
 પલસુ : પળશી (=ખુશામત)
 પવડ્ઢ : પોઢણ (=થયન)
 પસૂઆ : પશુડું (=બાળક)
 પહિલ્લ : પહેલ (=આગેવાની)
 પહિલ્લ : પહેલ (=પ્રારંભ)
 પાંખુડી : પાંખડી
 પાંતિ : પાંથી (=સેંથી)
 પાડલુક : પાડ (=આભાર)
 પાડી : પાડી
 પાડોસ : પાડેશ (=પાડેશલુ; પાડેશી)

પારકક : પારકું
 પારાઈ : પરાઈ (=ખાંડણીનો દસ્તો)
 પારાઈ : પરાઈ (=નરાજ)
 પારાઈ : પારી (=પથ્થર ફોડવા માટેની નરાજ)
 પારી : પાર (=બરણી)
 પારી : પાવરી (=દોણી)
 પાલિ : પાલી (=અનાજના માપનું વાસણ)
 પાલિ : પાલી (=ચાર થેરનું માપ)
 પાવય : પાવો (=વાંસળી)
 પાવય : પાવો (=સિસોટી)
 પાસ : પાથિયું (=કરબડીમાં મુકાનું ધારવાળું લોખંડી ફળ)
 પાસ : પાથિયું (=રાંપડી)
 પિઉલી : પેલ (=પીંજેલા રૂની થેપલી)
 પિઉલી : પોલ (=પીંજેલું રૂ)
 પિઉલી : પોલ (=પોલવું)
 પિઉલી : પોલયું (=પોયું ગોદડું)
 પિગલ : પીંગળું (=પીળચટું; માંજરું)
 પિહુલ : પિહુડો (=પીસવો)
 પીઠી : પીઠ (=છરેલ)
 પીઠી : પીઠ (=વળી)
 પીલુઅ : પીલું (=મરઘીનું બચ્ચું)
 પીલુઅ : પીલો (=ફણગો)

પુપ્પુઅ : ફોર્ફું (=ખાલી ફૂલેલું માણસ)
 પુપ્પુઅ : ફોર્ફું (=થિંગનું ફોતરું)
 પુપ્પી : ફોઈ (=ફુંઈ)
 પુંખણઝ : પૂંખવું
 પુંખણઝ : પોંખણું (=પોંખવા માટેનાં ધૂંસળ, મુસળ, રવૈયો અને ત્રાક પેકી દરેક ચીજ)
 પુંજય : પૂંજે (=વાસીદું; કચરો)
 પૂણી : પૂણી
 પેજજલ : પેજરી (=ઘરમાં ભોંય-તળિયે પાછળનો છાપરાવાળો ચોક)
 પેટ : પેટ
 પેટાલ : પેટારો (=પટારો)
 પેડાલ : પટારી (=પેઢી)
 પેંડાર : પીંડારો (=ભરવાડ; અહીર)
 પેંઢાર : પીંઢારો (=લૂંટારુ જાતનો માણસ)
 પોકક : પોકળ (=ખોટું)
 પોકક : પોકળ (=પોલું)
 પોચ્ય : પોચું (=દબાવ્યે દબાય તેવું)
 પોચ્ય : પોચું (=નબળું કે ઢીલું)
 પોચ્ય : પોચું (=બીકણ)
 પોચ્યડ : પોચ [દાણા વગરનું (ડાંગરનું) ખોખું]
 પોચ્યડ : પોચરડું (=બીજ ન થયું હોય અથવા અંદર મરી ગયું)

હોય તેવી શિંગ)
 પોટ્ટુ : પોટો (=ફાનસનો ગોળો)
 પોટ્ટુ : પોપટો (=ચણાની શિંગ)
 પોટ્ટલ : પોટલી (=નાની ગાંસડી)
 પોપ્પય : પંપાળવું (=પપળાવવું)
 પોપ્પય : પોપલું (=નકામાં ફાંફાં
 મારવું)
 પોપ્પય : પોપલું (=પોયું)
 પોપ્પય : પોપલું (=લડાવેલું)

પોરય : પોર (=પરું)
 પોલ્લ : પોલ (=ગોટાળો)
 પોલ્લ : પોલ (=જૂઠાણું)
 પોલ્લ : પોલ (=પોલાણ)
 પોલ્લ : પોલું (=ખાલી)
 પોલ્લ : પોલું [=ફૂંચેલું; ભોલ
 ('જડુંભોલ'માં)]
 પોલ્લ : પોલું (=મિથ્યા દેખાવવું)
 પોલ : પોદળો (=છાણનો લોંદો)

ફ

ફગ્ગુ : ફગવું (=છકવું)
 ફગ્ગુ : ફગવું (=બોલીને ફરી જવું)
 ફગ્ગુ : ફગવું (=વાંકું બોલવું)
 ફડુ : ફાડવું (=ચીરવું)
 ફડુ : ફાડયું (=ફાડિયું)
 ફડુગ : ફડચ (=ચીરી)
 ફણિહ : ફણી (=કાંસકી)
 ફણિહ : ફણી (=સાળનો કાંસકી
 જેવો ભાગ)
 ફરકિદ : ફરકવું (=ખસવું)
 ફરકિદ : ફરકવું (=દેખાવું)
 ફરકિદ : ફરકવું (=ધ્રૂ જવું)
 ફાલી : ફળી (=શિંગ)
 ફિણિયા : ફેણીની (=સૂતરફેણી)

ફુકા : ફોક (= નકામું; વ્યર્થ)
 ફુકા : ફોક (=રદ; ફોગટ)
 ફુગફુગ : ફૂગવું (=ડિબ વળવી)
 ફુગફુગ : ફૂગવું (=ફૂલવું)
 ફુગફુગ : ફૂગવું (=ખલેકવું)
 ફુંકા : ફૂંક (=પ્રાણ)
 ફુંકા : ફૂંક (=મોંમાંથી પવન ફૂંકવો તે)
 ફેરણ : ફેર (=ઘેરાવો)
 ફેરણ : ફેર (=ચક્કર)
 ફેરણ : ફેર (=તફાવત)
 ફેરણ : ફેર (=તમ્મર)
 ફેરણ : ફેર (=પેચ)
 ફેરણ : ફેર (=ફેરવવાની ખીલી)
 ફેરણ : ફેર (=લૂગડાની ફડક)

ફેરણ : ફેર (=ફરીથી)
 ફેલુસ : ફસડવું (=ખસી પડવું)
 ફેલુસ : ફસડવું (=ફાંસાઈ જવું)
 ફોડિઅ : ખોયણી (=વધાર)

ફોંફા : પોપો [=અજાણ્યો ચોર
 (બાળકને કહેવામાં)]
 ફોંફા : પોપો (=કાજળનું ટપકું)

ખ

ખઈલ્લ : બેલ (=ખળદ)
 ખઉણી : વણ (=કપાસ)
 ખઉણી : વણ (=કપાસનું ખેતર)
 ખઉણી : વણ (=કપાસનો છોડ)
 ખઉહારી : બુહારવું (=ઝડુ કાઢવું)
 ખઉહારી : બુહારી (=સાવરણી)
 ખડ : ખડ (=ખરડ)
 ખડ : ખડ (=મોટું)
 ખડ : ખડું (=ભારે)
 ખડુ : ખડ [=મોટું ('ખડભાગી'માં)]
 ખડુ : ખડધો (=જાડે-લઠ માણસ)
 ખડુ : ભડ [=પૂરું ('ખડભાદર'માં)]
 ખપ્પ : બાપ
 ખપ્પીહ : બપેયો (=ચાતક)
 ખપ્પુડ : બાપડું
 ખબ્બરી : બાબરાં
 ખરુઅ : બરુ (નિતરની જાતનું ઘાસ)
 ખલદ : બળદ
 ખલ્લ : બલિયો (=બળદ)
 ખલિઅ : ખલિયું (=જેરદાર)

ખહુઆરી : બહોરવું (=ઝડુ કાઢવું)
 ખહેડુ : બહેડો (=કાદવ-કીચડ)
 ખંદિર : બંદર
 ખાઅ : બા (વહાલનો ઉદ્ગાર)
 ખાઈયા : બા (વડીલ સ્ત્રીના નામ
 પાછળ વપરાતો શબ્દ; જેમ કે
 'કસ્તૂરબા')
 ખાઈયા : બાઈ
 ખાઈયા : બાયડી
 ખાઈયા : બેરી
 ખાઉલ્લિઆ : બાવલું (=પૂતળું)
 ખિગ્ગાઈ : બગાઈ (એક જાતની માખી)
 ખિગ્ગાઈ : બગાઈ (કાનનો એક રોગ)
 ખિટ્ટી : બેટી (=પુત્રી)
 ખિટ્ઠ : બેઠક
 ખિટ્ઠ : બેઠેલું
 ખુક્કા : બૂકો (=કોળિયો)
 ખુક્કા : મુક્કી (=ઠોંસો)
 ખુક્કાર : બકારો (=બકવાદ)
 ખુક્કાર : બકારો (=બૂમ)

બુકાર : બકોર [=ઘોંઘાટ
(‘ શોરબકોર ’માં)]

બુકાર : બકોરવું (=બરકવું; બોલાવવું)

બુકાર : બોકાસો (=ચીસ; રાડ)

બુકો : ફકો (=ફકવાની ચીજનો
કોળિયો)

બુજજણ : બુઝારું (=પાણીના માટલા
ઉપર ઢાંકવા માટેનું પાત્ર)

બુજજણ : બુઝાવવું (=ઓલવવું)

બુજજણ : બૂંગવું (=આવરણ કરવું)

બુજજણ : બૂંગવું (=વધારેપડતું
બોલવું)

બુડિર : બુડિયાળ (=મુડયલ)

બુણ : બીનેલું

બુંબા : બુંબ (=બૂમ)

મુંબા : બોંબક (=સંગીતમાં વાયુ-
દોષથી ઊપજતો જડો કઠોર સ્વર)

બેડા : બેડો (=વહાણ)

બેલિ : બેલી (=ધણી)

બેલિ : બેલી (=મુરબ્બી)

બેલિ : બેલી (=સહાયક)

બોકડી : બકરી

બોજઝ : બોજ (=ભાર)

બોટ્ટ : બોટવું (=અભડાવવું)

બોટ્ટ : બોટવું (=રોકવું)

બોડ : ભોડું (=માથું)

બોડિય : બોડવું (=મૂંડવું)

બોડુ : બોડું (=ખુલ્લું)

બોડુ : બોડું (=મથાળા વગરનું)

બોડુ : બોડું (=માથે વાળ ન હોય
તેવું)

બોહારી : બુહારી (=સાવરણી)

બોહારી : બોહરો (=મોટો સાવરણો)

બોંટણ : બોટણી (=ડીંટડીના આકારની
ચૂસણી)

બોંટણ : બોટણી (=સ્તનની ડીંટડી)

ભ

ભટ્ટી : ભાટું (=છીછરા પાણીવાળી
જગા)

ભટ્ટી : ભાટું (=નદીકાંઠાની રેતાળ
જમીન) [કકડો]

ભટ્ટી : ભાટું (=ચેરડીનો મૂળવાળો

ભલ્લોડ : ભાલોડું (=તીર)

ભલ્લોડ : ભાલોડું (=તીરનું પાનું)

ભંડ : ભટ્ટો (વેંગણની ગોળ જાત)

ભંભલ : ભાંભરભોળું (=સાવ ભોળું)

ભંભલ : ભાંભળું (=ખારું)

ભંભલ : ભાંભળું (=ખોખરાસાદવાળું)	ભિડ : ભીડ (=તંગી)
ભંભલ : ભાંભળું (=ભેસ્વાદ)	ભિડ : ભીડ (=ભીડો)
ભંભા : ભંભલી (=ભેરી)	ભિડ : ભેડવવું (=થરતમાં ઉતારવું)
ભંભા : ભંભલી (=સાંકડા મોંની બદામના ઘાટની બતક)	ભિત્તર : ભીતર (=અંદર)
ભાઈહંડ : ભાંડ	ભિત્તર : ભીતર (=અંદરનો ભાગ)
ભાઈજીજી : ભોજઈ (=ભાભી)	ભિત્તર : ભીતર (=હથું; દિલ)
ભાડ : ભટ્ટી	ભિગ : ભીનું (=શ્યામ, 'ભીનેવાન'માં)
ભાડ : ભડ (શબ્દની આગળ વપરાતો શબ્દ; જેમ કે 'ભડસાળ' =ચૂલાનો કે સગડીનો ઊંની રાખવાળો ભાગ) [કપડું]	ભુક્ખા : ભૂખ (=ભથકો)
ભિટ્ટ : ભેટ (=કમ્મરે તાણી બાંધેલું)	ભુંગલ : ભૂંગળ (એક વાદ્ય)
ભિટ્ટ : ભેટ (=બક્ષિસ)	ભુંગલ : ભૂંગળ (=ગળ)
ભિટ્ટ : ભેટ (=મેળાપ)	ભુંગલ : ભૂંગળી
ભિડ : ભીડ (=ગીરદી)	ભુંગલ : ભૂંગળું
	ભુંડ : ભૂંડ (=ડુક્કર)
	ભોઈ : ભોઈ (=પાલખી ઊંચકવાનો ધંધો કરનાર)
	ભોલ : ભોળું

મ

મઈઅ : મહેણું (=ટોણો)	મચઢ : મચડવું (=આમળવું)
મઉઅ : મઉ (=ધણા દિવસનું ભૂખ્યું)	મજજી : માજન (=અંકુશ)
મઉઅ : મઉ (=ભૂખથી ટળવળતું)	મજજી : માઝા (=મર્યાદા)
મઉઅ : મઉ (=મઉડું; ખાવાનો અભરખો ધરાવનાર)	મજજી : માઝા (=હદ)
મઉઅ : મુવાડું (=નાનું ગામડું)	મજજીઆર : મજિયારું (=ભાગીદારી)
મક્કોડ : મંકોડો	મજજીઆર : મજિયારું (=સહિયારું)
	મડ : મડું (=મડદું)

મડકક : મટકી (=માટલી)
 મઢિઅ : મઢવું (=આવરીને કે લપેટીને
 જડી દેવું)
 મઢિઅ : મઢવું (=છેતરવું)
 મત્તગ : માતરું [=પેશાબ (જેન)]
 મત્તવાલ : મતવાલું (=મદમસ્ત;
 માતેલું)
 મયણા : મેના (=સારિકા)
 મયાલી : મયાળ (એક વેલો)
 મરજીવય : મરજીવો (=દરિયામાંથી
 મોતી કાઢનાર)
 મરજીવય : મરજીવો (=મરણિયો)
 મલાંપિઅ : મલપતું (=ઉમંગમાં ઠાઠ-
 માઠથી ધીરે ચાલતું)
 મલિઅ : મલકૂડું (=દોણી)
 મલ્હ : મહાલવું (=આનંદમાં અહીં
 તહીં ફરવું)
 મલ્હ : મહાલવું (=મોજ કરવી)
 મસરકક : મસરકો (=મર્મવચન)
 મસાર : મસળવું (=મર્દન કરવું)
 માડિઅ : માઢ (એક રાગનું નામ)
 માડિઅ : માઢ (=મહોલ્લો)
 માડિઅ : માઢ (=મેડીવાળું સુંદર
 મકાન)
 માણુ : માણું (નવ શેરનું માપ)

મામ : મામા (=ચોર)
 મામ : મામા (=માનાર્થે માનો ભાઈ)
 મામ : મામા (=થત્રુ)
 મામગ : મામો
 મામી : મામી
 માલ : માળ (=મેડો)
 માસુરી : મોસર (=ફૂટતી મૂંછ)
 મિટ : મટવું (=ટળવું)
 મિટ : મટવું (=સાળું થવું)
 મિયણ : મીંચવું
 મુક્કલ : મોકળું (=ઉદાર)
 મુક્કલ : મોકળું (=ખુલ્લું)
 મુક્કલ : મોકળું (=નિખાલસ)
 મુક્કા : મુક્કી
 મુગગલ : મોગલ
 મુજઝઆર : મોઝાર (=મધ્યે)
 મુટ્ટિમ : મોટમ (=મોટપ)
 મુખમ : મોભ
 મુરવિ : મોરો (=ખાસ જાતનું આભરણ)
 મુરિઅ : મોરમોર (=ખાદ્યચીજ મોંમાં
 ધાલતાં ઘૂટેઘૂટું થઈ જાય એમ)
 મુરિઅ : મોરવણ (=અખરામણ)
 મુરિઅ : મોરવણ (=છાણાંનો ગોર)
 મુરિઅ : મોરવાવું (=કપાવું)
 મુહવિક્કોણો : મોકાણુ (=આફત)

મૂડ : મૂડે (=સો મણનું વજન)
 મેડય : મેડી (=મેડે; માળ)
 મેઢક : મેઢ (=ખજાની વચ્ચે રોપેલી
 થાંભલી)
 મેલી : મેળો (=ઘણાં માણસોનું ભેગું
 થવું તે)

મેલી : મેળો (=મેળાપ કે ભેટો)
 મેહરી : મેરી (=ચી)
 મોકલવ : મોકલવું
 મોચ : મોચી
 મોચ : મોજડી
 મોબલ : મોભ

૨

રકખણિયા : રખાત
 રકખવાલ : રખવાળ (=ચોકીદાર)
 રકખવાલ : રખવાળ (=રક્ષક)
 રડુ : રડ [=ગબડવું ('રડબડવું'માં)]
 રડુ : રડવું
 રડુ : રઢિયાર [=નધણિયાનું (ઢોર)]
 રડુ : રેડવવું (=ગબડવવું)
 રડુ : રેડવવું (=નિભાવી લેવું)
 રડુ : રેડવો (એક જાતનું ગાડું)
 રત્તિઅ : રાંત (=હજમ)
 રખ઼ : રા઼ (=રા઼ડે)
 રવથ : રવઈ (=નાનો રવૈયો)
 રવ્વારી : રબારી (ભરવાડ જેવી એક
 જાતનો માણસ)
 રસિઆ : રસી (=પરુ જેવું પાણી)
 રસિઆ : રસી (=રોગનાં જંતુઓની
 બનાવેલી દવા)

રંજણ : રાંજણ (પગનો એક રોગ)
 રંઢુઅ : રાંઢવું
 રિદ્ધ : રીઢું (દુઃખ વેઠી કઠણ થયેલું)
 રિદ્ધ : રીઢું (=નધરોળ)
 રિદ્ધ : રીઢું (=વપરાઈને મજબૂત
 બનેલું)
 રિંગણી : રીંગણી (=રીંગણાંનો છોડ)
 રીઢ : રેઢિયાળ (=નધણિયાનું)
 રીઢ : રેઢિયાળ (=નમાલું)
 રીઢ : રેઢું (=ગાઢું)
 રીઢ : રેઢું (=રખડનું)
 રૂઅ : રૂ
 રેડા : રેડે (=વાછડે)
 રેલ્લિ : રેલ (=પૂર)
 રેસિઅ : રેસવું (=ચીરી નાંખવું)
 રોજઝ : રોઝ (એક જાતની ઘોડી)
 રોજઝ : રોઝ (પ્રાણી)

રોટટ : લોટ (=આટો)

રોટ્ટગ : રોટલી

રોલ : રોળ (=ગભરાટ)

રોલ : રોળ (=ઝઘડો)

રોલ : રોળ [=પોકેપોક મૂકી રડવું તે

(‘ રડારોળ ’માં)]

રોલ : રોળો (=ઘોંઘાટ)

રોલ : રોળો (=ભાંજગડ)

રોકકુ : રોક (=સાલસ; ગરીબ)

લ

લગ : લગભગ (=આશરે)

લગ : લગોલગ (=અડોઅડ) [જત)

લજ્જલુઈણી : લજ્જણી (= ઝડની

લડલ : લટકો (=ચાળો)

લડલ : લાડી (=કોમળ કન્યા)

લડલ : લાડી (=નવી પરણેલી વહુ)

લડિય : લાડ

લત્તા : લતાડવું (=નુકસાન કરવું)

લત્તા : લાત (=પાટુ)

લદ : લાદવું

લદિ : લાદ (=ઢીદ)

લપ્પસિયા : લાપસી

લલ્લક : લલકારવું (=પડકારવું)

લલ્લ : લલ્લો (=ખુશામત)

(‘ લલ્લોપચ્ચો ’માં)

લાગ : લાગો (=હકસાઈ)

લાગ : લાગો (=કેડો; પીછો)

લાગ : લાગો (=વેરો)

લાહણ : લહાણ (=ખુશાલીના પ્રસંગે
ભેટની વહેંચણી)

લિલ્લિર : લીલું (=કાચી કેરીના રંગનું)

લિલ્લિર : લીલું (=તાજું)

લિલ્લિર : લીલું (=બહુ તાલેવાંત)

લિલ્લિર : લીલું (=ભીનું)

લિસય : લીસું (=વાસરિયું)

લિસય : લીસું (= સરકણું)

લિસય : લીસું (=મુંવાળું)

લિડિયા : લીડી

લિબોહલી : લીબોળી (=ઢીમડાનું ફળ)

લુંબી : લૂંબ (=લૂમ)

લોઢ : લોઢ (=પૂરનો ઘોડો)

લોઢ : લોઢવું (=ચરખાથી પીલવું)

વઈગણુ: વેંગણુ

વઈણી: વણુ (=કપાસ)

વઈણી: વણુ (=કપાસનું ખેતર)

વઈણી: વણુ (=કપાસનો છોડ)

વક્ક: વાક (=લોટ બંધાય તેવી તેની ચીકાથ)

વક્ક: વાક (=સત્ત્વ; કસ)

વકખાર: વખાર (=કોઠાર)

વગધાઅ: વાધ (=મદદ)

વટ્ટ: બટાવું (=પાછું વળવું)

વટ્ટ: બટાવું (=વાસ મારવી)

વટ્ટ: બટેરું (=મોટું કોડિયું)

વટ્ટ: બટેરું (=રામપાતર)

વટ્ટ: બટેરો (=માટીનો વાડકો)

વટ્ટ: બટ્ટો (=આળ; તલોમત)

વટ્ટ: બટ્ટો (=ગ્રધ; લાંછન)

વટ્ટ: વટ્ટ =

વટ્ટ: વટક (=વધારાની રકમ)

વટ્ટ: વટક (=વેર)

વટ્ટ: વાટવું

વટ્ટ: વાટી (=કાચલી)

વટ્ટ: વાટી (=વાડકી)

વટ્ટ: વાટું (=બોધરણાના ઘાટનું વાસણ)

વડી: વડી (ચોળાની દાળની એક બનાવટ)

વડુ: વટ [=મુખ્ય; બધા માટેનું ('વટહુકમ'માં)]

વડુ: વડ (=વડું, જેમ કે 'વડસસરો'માં)

વડુ: વડવો (=પૂર્વજ; માનો કે બાપનો બાપ)

વડુ: વડું (=વડેરું; મોટું)

વડિલ: વડીલ (=પૂજ્ય માણસ)

વડિલ: વડીલ (પૂર્વજ)

વડિલ: વડીલ (=મુરબી)

વદ્લ: વાદળ

વદ્ધિઅ: વાંધર (=સારી રીતે ખસી ન થવાથી વધી ગયેલા વૃષણવાળો આખલો)

વરિપઅ: વાફો (=ધરુ માટેનો કચારો)

વરઈઅ: વરી (કાંગ જેવું ધાન્ય)

વરંડ: વંડી

વરંડિયા: વરંડે (=ઓસરી; પડાળી)

વલગંગણી: વળગણી (=વાડ)

વલિઆ: વાલિયા (=ત્રાજવું કે પાળણું જે દોરીના આધારે લટકે છે તે)

વલિઆ: વાલિયા (=ધનુષ્યની દોરી)

વલ્લર : વાલરા (=જે જમીન ઉપર
વાવણી કર્યા અગાઉ આગલા
પાકનાં ફૂંકાં બાળવામાં આવે
છે તે)

વહિયા : વહી [= (કોરી કે લખેલી)
ચોપડી]

વહિયા : વહી (=નામાનો ચોપડો)

વહિયા : વહી (=વંશાવળીની ચોપડી)

વહિલ્લ : વહેલું (=ઉતાવળું)

વહિલ્લ : વહેલું (=જલદી)

વહોલ : વહેળો (=નાનો પ્રવાહ)

વહોલ : વહેળો (=વહેણનો ખાડો)

વહોલ : વહોલિયું (=વહેળિયું)

વંઠ : વંઠવું (=વહી જવું,
ફાટવું)

વંઠ : વાંઢી (=વરના અભાવે પરણ્યા
વિનાની)

વંઠ : અંધ

વંઠ : વંઢી (=વંડી)

વાઘેલ : વાઘેલો

વાડી : વાડ

વાયાર : વાયરો

વાવણી : વાવણું (=આંખમાં પડેલું
ઝીણું ફૂલ)

વાહવાર : વહાલ (=પ્રીતિ)

વિઆર : વીરડો

વિઆલિઉ : વાળુ (=રાતનું ભોજન)

વિકખોડ : વખોડવું (=વગોવવું)

વિચ્ચ : બીચ (=વચ્ચે)

વિચ્ચ : વચ (=મધ્યસ્થતા)

વિચ્ચ : વીચવું

વિચ્છોઈય : વધોયું (=વિખૂટું પડેલું)

વિચ્છોહ : વછો (=ફાટફૂટ)

વિચ્છોહ : વછો (=ભેદ; વિયોગ)

વિટ્ટાલ : વટાળ (=ભ્રષ્ટતા)

વિટ્ટાલ : વટાળવું (=વટલાવવું)

વિરસ : વરસ (=વર્ષ)

વિહાણ : વહાણું (=પ્રભાત)

વિટલિઆ : વિટલાગી (=વશીકરણ
વિદ્યા)

વિટલિઆ : વીટલો (=વીંટો)

વિટિયા : વીંટલી (સ્ત્રીઓનું નાકનું
ધરોણું)

વીલી : વીળ (=ભરતી)

વુણણ : વણવું

વેગગલ : વેગળું (=અલગ)

વેલ્લ : વેલિયું (=વેવણું; ઢંગ વગરનું)

વેલ્લગ : વહેલ (=રથ; વાહન)

વેલ્લવિઆ : પતરવેલિયું (=અળવીનું

પાન)

વેવ્વ : વોય...વોય (દુઃખનો કે વોડહી : વોડકી (=જેટું; જુવાન
ભયનો પોકાર) ગાય કે ભેંસ)
વોજ્ઞ : ઓજે (=કુંભાર)

સ

સજિજ્ઞ : સજયો (=અચો)	સરી : સર(સાંકળી; ગળામાં પહેરવા- ની સેર)
સજ્ઞેક : સાજું (=આખું)	સરી : સેર (=ધાસનું ચપટું પાન કે સળી)
સજ્ઞેક : સાજું (=તંદુરસ્ત)	સરી : સેર (=માળા)
સટ્ટ : સટ્ટો (=વાભનું લેખું માંડીને કરેલું સોદાનું સાહસ)	સવડહુત : સવળું
સટ્ટ : સાટું (=કચાર)	સહ : સેં (=મદદ)
સટ્ટ : સાટું (=ખડાનાની રકમ)	સંકેલ્વિઞ : સંકેલવું (=આટોપવું)
સટ્ટ : સાટું (=માલને બદલે માલ આપવો કે કન્યાને બદલે કન્યા આપવી તે)	સંકેલ્વિઞ : સંકેલવું (=પાછું વાળી લેવું)
સટ્ટ : સાટું (મૂલ ઠેરવવું તે)	સંકેલ્વિઞ : સંકેલવું (=ભેગું કરવું)
સન્ધર : સથવારો (કડિયાની એક જાતનો આદમી)	સંગરિઞા : સાંગરી (=સમડીની શિંગ)
સન્ધર : સથવારો (=કાફલો)	સંઘાડ : સંઘાડો (=જોડી; યુગલ)
સન્ધર : સથવારો (=સાથ)	સંઘાડી : સંઘાટી બૌદ્ધ (=ભિક્ષુકનું ઉપવસ્ત્ર)
સફર : સફર (=પ્રવાસ)	સંઢી : સાંઢ (=ઊંટ)
સરિભરી : સરભર	સાઉલી : સાલ્લો
સરિવાષ : સરવડું (=રહી રહીને પડતું વરસાદનું ઝપટું)	સાઉલી : સાવલિયું
સરિસ : સરસું (=પાસે; નજીક)	સાઉલી : સાળુ
સરિસરી : સરાસરી	સામરિ : સામર [=શીમળો (ઝાડ)]
	સારી : સાદડી

સાહુલિઆ : સિસોળિયું

સાહુલી : સાહેલી

સિઈકી : સીડી

સિકોતરી : શિકોતરી (=શિકોતરા
જેવી ભૂતડી)

સુક્કાળય : સુકાન

સુંકલ : સુંખળું (=ડોંબી ઉપરનો
સોય જેવો રેસો)

સુંઘ : સુંઘવું

સુંચલ : સંચળ

સેડ્ઢી : સીડી

સેરી : શેરડી

સેરી : શેરી

સેરી : સેર (=સળી)

સેલ્લિ : શેલાયું (=નોંજાણું; ખાસ
ઉપયોગનું દોરડું)

સેલ્લિ : શેલી (ચક્રમકથી દેવતા
પાડવા માટેની દોરડી)

સેલ્લિ : શેલી (=ભસ્મ)

સેલ્લિ : સેલી (ડોકમાં નંખાતી કાળા
દોરાની આંટી)

સોવણ : સોણું

૬

હક્ક : હાંકવું (=ચલાવવું)

હક્કા : હાક

હડહડ : સડસડ (ડોકળવાનો અવાજ)

હડુ : હાડ (=છેક જ; ઘણું જ)

હડુ : હાડ (=ખાંધો)

હડુ : હાડ (=હાડકું)

હથ્થલ્લિઅં : હડસેલો (=ધક્કો)

હથલેવ : હથેવાળો (=હાથેવાળો)

હથિયાર : હથિયાર (=ઓજર; શસ્ત્ર)

હરિઆલી : હરિયાળી (=લીલોતરી
કે તેની થોભા)

હલબોલ : હલમલ (=હાલબકાલ)

હલહલઅ : હલકાહોલ (=ઘોંઘાટ;
કોલાહલ)

હલહલઅ : હાલકહૂલક (=તોફાન;
અવ્યવસ્થા)

હલ્લ : હલકવું (=હેવારા મારવા;
ભીડથી ધમાલ મચાવવી)

હલ્લ : હલચો (=ધસારો)

હલ્લ : હલચો (=નુકસાન)

હલ્લ : હલવું (=હાલવું)

હલ્લ : હલ્લો

હલ્લ : હળકવું (=હાલવું; ઝૂલવું)

હલ્લ : હેલો (=ઝપાટો)

હલ્લ: હેલો (=ધક્કો)	હિક્કિઅ: હિકરાણુ (=ચોકકળ)
હલ્લ: હેલો (=હરકત)	હિચિઅ: હીંચવું
હલ્લખ્લ્લ: હલફલ (=હલમલ; ધમાલ)	હેટ્ઠ: હેઠ; હેઠે; (=નીચે) [કાફલો]
હંજ્ય: હાંજ (=શરીરના સાંધા)	હેડા: હેડ (=વેચવા માટેના બળદોનો)
હંજ્ય: હાંજ (=હિમત, શક્તિ)	હેર: હેરવું (=નિહાળવું)
હિક્કિઅ: હિકરાણુ (=બૂમરાણુ; કકલાણુ)	હોડ: હોડ (=થરત)
	હોલ: હોલો (પંખી)

અમારું કોશસાહિ

● સાર્થ ગુજરાતી નેડણી કોશ

આ કોશની નેડણી હવે સ્વીકૃતિ પામી તે શબ્દો તથા વ્યુત્પત્તિ અને શબ્દ પ્રયોગો ઉમેરીને આવ્યા છે. સુધારેલીવધારેલી પાંચમી આવૃત્તિ હો

● ગુજરાતી - હિન્દી કોશ

ગુજરાતના વિશાળ વિદ્યાર્થી વર્ગને નજર સમક્ષ રાખીને તેમ જ ગુજરાતી ભાષાના લોકભોગ્ય સાહિત્યને હિન્દીમાં ઉતારવાના કાર્યમાં મદદરૂપ થવાના હેતુને લક્ષમાં રાખીને આ કોશમાં લગભગ ૨૫,૦૦૦ ગુજરાતી શબ્દોના અર્થ હિન્દીમાં આપવામાં આવ્યા છે. ચાલુ શબ્દ પ્રયોગોના અર્થ પણ આપવામાં આવ્યા છે. હિન્દી શીખનાર ગુજરાતીને આ કોશ અવશ્ય ઉપયોગી થઈ પડશે.

કિં. રૂ. ૮.૦૦

ટપાલરવાનગી અલગ

● હિન્દી-ગુજરાતી કોશ સંપા. મગનભાઈ દેસાઈ

હિન્દી-ગુજરાતી કોશની સુધારેલીવધારેલી ત્રીજી આવૃત્તિમાં હિન્દીના ચાલુ વપરાશના ૩૩,૦૦૦ શબ્દોના ગુજરાતી અર્થ તેમના વ્યાકરણ સાથે આપવામાં આવ્યા છે. રાષ્ટ્રભાષાનો અભ્યાસ હવે વધતો નય છે એટલે તેના અભ્યાસીઓની એક મોટી જરૂરિયાત આ કોશ પૂરી પાડે છે.

કિં. રૂ. ૬.૦૦

ટપાલરવાનગી અલગ

● વિનિત નેડણી કોશ

વિનિત સુધીની કક્ષાના વિદ્યાર્થીઓને દૃષ્ટિ સમક્ષ રાખીને આ કોશની રચના કરવામાં આવી છે. ભાષાના રોજના વપરાશના શબ્દો ઉપરાંત ગણિત, વિજ્ઞાન, જીવવિજ્ઞાન, વનસ્પતિશાસ્ત્ર વગેરેના પારિભાષિક શબ્દો પણ આપવામાં આવ્યા છે. કુલ ૩૬,૦૦૦ શબ્દો આમાં છે. વિદ્યાર્થીઓ ઉપરાંત સામાન્ય જનતા તેમ જ લેખકવર્ગને એ ઉપયોગી થઈ પડશે.

કિં. રૂ. ૭.૫૦

ટપાલરવાનગી અલગ

(પૂંકા પાત્ર ૩ ઉપર ચાલુ)